

SLEKT OG DATA

MEDLEMSBLAD FOR SLEKT OG DATA

| ÅRGANG | 33 | NR. 2 | 2022 |

TEMA:
Fotografi

Tidfest eldre
fotografier

Ta vare på
gamle bilder

Foto-
historier

MEDLEMSBLAD

for Slekt og Data.
Utkommer med
4 nummer pr. år

ABONNEMENT

for bibliotek og liknende
institusjoner kan tegnes
for kr 585,- pr. år.

ANNONSER

Lina Bjelland Myrvoll

E-POST:

generalsekretar@slektogdata.no

TLF.: 22 42 24 00

SLEKT OG DATA

POST/BESØKSADRESSE:

Øvre Slottsgate 2B,
0157 Oslo

TLF.: 22 42 24 00

www.slektogdata.no

REDAKTØR

Lina Bjelland Myrvoll

E-POST:

generalsekretar@slektogdata.no

REDAKSJONSLEDER

Knut S. Sørhusbakken

E-POST:

redaksjonsleder@slektogdata.no

OPPLAG

8610

DESIGN OG LAYOUT

Morten Hernæs

07 Media

TRYKK

07 Media

07

TRYKT
I NORGE
NO - 1470

ISSN 0803-0510

SLEKT OG DATA

INNHold

LEDER

- 3** Bilder sier mer
enn tusen ord

TEMA

FOTOGRAFI

4 INTERVJU:

Fotografiets historie:
Fra proffe til folk flest

- 7** Bilder til slektshistorien din

- 10** Tips til bildebaser på nett

- 12** Hvordan ta vare på gamle bilder

- 16** Redigering av gamle bilder

- 18** Digitaliserer til glede for andre

- 20** Hvordan kan klær
tidfeste gamle bilder?

TEMA FOTOGRAFI

SLEKSHISTORIER

- 26** Bildejakten på Annæus

- 28** Bildedelingens verdi

- 31** Kvinnesaksforkjemperen

- 34** Portrettmysteriet på stueveggen

- 38** Den dristige østerdølingen

- 42** Brukerforum løste bildegåter

ORGANISASJONSSTOFF

- 45** Lyst til å bli med på dugnaden?

- 46** Trivelig landsmøte

FORSIDEN

Fotograf med kamera i 1957.

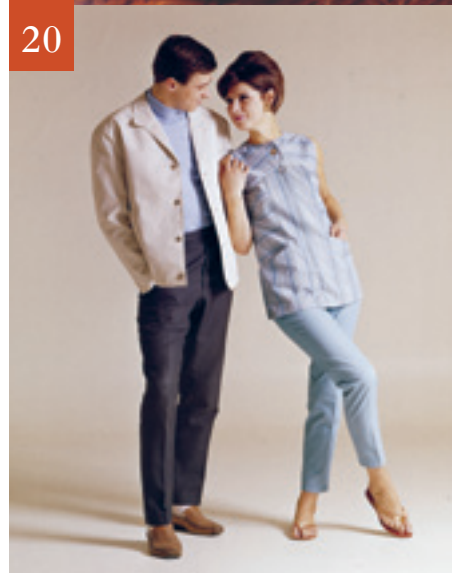
FOTO: UKJENT / NORGES VASSDRAGS-
OG ENERGIDIREKTORAT

4

12

20

34

42

Bilder sier mer enn tusen ord

Uttrykket «et bilde sier mer enn tusen ord» er kjent for oss alle. Selv om fotografiet ikke er et objektivt avtrykk, da det kommer an på hva fotografen ønsker å formidle, har det en visuell egenskap som gjør det til en unik kilde til kunnskap om fortiden.

Fotografier har vært helt sentrale for å dokumentere historiske hendelser og dagliglivet tilbake i historien. Dette gjør det kanskje til den viktigste formidleren av budskap.

Når vi leter etter informasjon om våre slektninger, er det alltid med et ønske om også å finne bilder av dem. Dette kommer selvsagt an på hvor lang tid tilbake det gjelder. Ved å se på et fotografi får det tankene til å spinne videre på det du allerede vet om personen, eller eventuelt stedet.

// Fotografiet har en visuell egenskap som gjør det til en unik kilde til kunnskap om fortiden. //

Gamle bilder jeg selv har kommet over av en i slekten min, har gitt meg mer informasjon, forståelse og oppfatning av hvem personen var og hvilken type personlighet vedkommende hadde, samt hvordan slektningens levevilkår var i sin tid. Alt dette har i seg selv vært verdifullt.

Hvis du har tilgang til gamle fotoalbum fra slekten, er dette gull verdt. Det viser at mennesker gjennom alle år har vært opptatt av å ta vare på minner. Kanskje var det et bilde av en slektning som fikk deg til å finne ut mer om personen? Hvis det ikke sto hvem de avbildede i albumet var, har kanskje slektsgranskningen hjulpet deg med å finne ut av dette?

Dette, og flere andre eksempler, kan du lese om i dette bladet når medlemmer forteller om sine historier tilknyttet fotografi. Du får også ulike tips til hvordan du tar vare på gamle bilder, bilder til slektshistorien din, diverse bildebaser på nett, redigering og tidfesting av gamle bilder, med mer.

Dette er interessant og spennende lesning om fotografiets betydning for oss slektsgranskere, og jeg håper du blir inspirert til å forske på din egen slekt.

Heidi Ringrød

LEDER I SLEKT OG DATA

Fotografiets historie: Fra proffe til folk flest

Fotografiet har fanget mange øyeblikk i snart 200 år. Hvordan har det utviklet seg gjennom disse årene, og når ble kameraet et allemannseie?

■ KNUT S. SØRHUSBAKKEN

Å ta vare på minner har opptatt oss i alle år. Fotografiet har alltid formidlet en omfattende historie på kort tid, da bildet i seg selv er sterkt nok til at historien huskes. Det samme gjelder vissheten om at fotografiet er en subjektiv handling som er gjort av fotografen.

Historien viser at jo enklere tilgangen til et kamera har vært, jo lavere er terskelen for å fotografere. Mens vi i dag overøses med bilder på alle mulige plattformer til enhver tid, var tilgangen noe annet før i tiden.

I 1826 tok franske Joseph Nicéphore Niépce verdens første vellykkede fotografi. Det hadde en eksponeringstid på åtte timer. Peter Larsen, professor emeritus i fotohistorie ved Universitetet i Bergen, forteller hva som har vært fotografiets fremste vendepunkter siden den gang.

Peter
Larsen.
FOTO: PRIVAT

DAGUERREOTYPI

For å forbedre teknikken og korte ned på eksponeringstiden inngikk Niépce et samarbeid med landsmannen og oppfinneren Louis Daguerre, noe som ga resultater.

– Daguerre klarte i 1839 å lage nøyaktige avbildninger av verden ved hjelp av lysets innvirkning på en lysfølsom metallplate. Den franske staten kjøpte hans metode og gjorde den fritt tilgjengelig for allmennheten. Metoden ble først og fremst brukt til å lage portretter. Overalt i verden dukket det opp «daguerreotypister» som tilbød å avbilde folk. Prosessen var arbeidskrevende. Bildene var dyre, de kunne ikke kopieres, og kunne bare ses av én person om gangen, sier Larsen.

NESTE VENDEPUNKT KOM PÅ 1850-TALLET

– Da ble det utviklet teknikker som gjorde det mulig å lage fotografiske bilder på nye materialer og etterpå kopiere dem på papir. Hovedparten av disse bildene var fremdeles portretter som ble laget i profesjonelle fotografiske atelierer, sier professoren, som i 2007 ga ut boken *Norsk fotohistorie – fra daguerreotypi til digitalisering* sammen med Sigrid Lien.

I FINSTAS HOS FOTOGRAFEN

Portrettet fotografiet var tidlig den mest populære sjangeren. Fra midten av 1800-tallet ble det et stadig større konsum av folk som ville bli tatt bilde av der de tok seg godt ut.

– De kledde seg i finstasen da de gikk til fotografen og i de profesjonelle atelierene ble de avbildet sammen

◀ Kodak-kameraet fra 1888, som gjorde fotograferingen mer tilgjengelig. Deres motto var: «Trykk på knappen – vi ordner resten.»

EIER: NATIONAL MUSEUM OF AMERICAN HISTORY

① Verdens første fotografi, tatt i 1826. Det viser utsikten mot dueslaget fra Niépces arbeidsværelse.

② Folk i finstasen gjør seg klare til fotografering hos en fotografs atelier i 1906. FOTO: LUDWIK SZACIŃSKI / OSLO MUSEUM

③ Fotograferingen ble mer uformell da folk flest fikk tak i eget kamera. Her fra 1920–40. FOTO: AKSEL STORVIK / HELGELAND MUSEUM

med stilfulle møbler og så videre. Flesteparten av portrettene ble levert i visittkortformat, og senere i det litt større kabinettformatet. Bildene ble ikke bare tatt for familiens egen skyld. Folk sendte dem også til familie, venner og bekjente – og fikk bilder i retur. Denne fotografiske trafikken etablerte og vedlikeholdt sosiale bånd.

– Med den stigende sirkulasjon av visittkortportretter fulgte fotoalbumene. Folk skaffet seg album med

lommer og passepartout-rammer, spesielt designet til oppbevaring av både deres egne portrettfotografier og dem de mottok fra familie, venner og sosiale forbindelser, påpeker Larsen.

TILGJENGELIG FOR ALLMENNHETEN

Fra slutten av 1800-tallet ble etter hvert fotograferingen for alvor mer tilgjengelig for andre enn de profesjonelle.

// Kameraet ble et verktøy som man brukte til å huske med. //

– Denne utviklingen forekom på grunn av Kodaks rullefilm i 1888 og det billige Kodak Brownie-kameraet i 1900. Fra da av kunne vanlige mennesker ta sine egne bilder. Man satte en rullefilm i kameraet, tok bildene sine, og leverte deretter rullen til spesialister, som fremkalte og etterbehandlet det som var blitt registrert på filmen. Utover 1900-tallet ble slike kameraer enklere, da rullefilmene etter hvert ble levert i praktiske kassetter som var enkle å håndtere, sier han.

De bildene som folk tok selv, var mindre formelle enn de gamle portrettfotografiene.

– Men selve bildene endret seg ikke vesentlig gjennom århundret. Folk brukte kameraene til å ta familiebilder, bilder av familieliv – spesielt bilder av begivenheter som skilte seg ut og brøt opp i hverdagslivet – feriedager, tur på fjellet, bursdager, den første skoledagen, den første sykkel og så videre. Kameraet ble et verktøy som man brukte til å huske med. Bildene i familiealbumet kom etter hvert til å fungere som et kollektivt minne for familien, poengterer professoren.

DIGITALISERING GA NYE MULIGHETER

Det siste vendepunktet har vært overgangen fra analogt til digitalt fotografi. Digitale kameraer dukket opp i forbrukermarkedet på slutten av 1980-tallet, hundre år etter rullefilmen. Gjennombruddet kom utpå 2000-tallet, særlig da Apple lanserte smarttelefonen iPhone i 2007 – da kunne man ha et kamera i lommen til enhver tid.

Den enkle tilgangen gjør at vi aldri har tatt flere bilder enn nå. Hver nordmann tok rundt 1800 bilder i 2020, der over 60 prosent var tatt med et mobilkamera. Samtidig øker salget av fysiske bildeprodukter, som forteller oss behovet for å ta vare på minnene.

Digitaliseringen har også gjort det mulig å redigere bilder på en langt enklere måte enn tidligere.

Det digitale fotografiet kan i tillegg spres via internett til hele verden i samme øyeblikk det er tatt, og omtales ofte som den viktigste oppfinnelsen siden Gutenbergs trykkpresse. Det forteller litt om revolusjonen. ■ ■

KILDER

- Ottemo, M. «Tar færre bilder i korona-året». 2022.
- Peter Larsen
- Pihl, P., Djupvik, G., Bolstad, E. & Eliassen, H. «Fotografi». SNL. 2022.

Fotograferte døde slektninger

Både hverdagslige øyeblikk og andre begivenheter ble fotografert av folk flest før, på samme måte som i dag. Likevel, ser en over gamle bilder er det særlig ett tema som man ikke finner i dagens bildesamfunn: Døden.

Ifølge Peter Larsen har dette røtter helt tilbake til middelalderen.

– Da var det vanlig å lage dødsmasker, altså avstøp-

ninger av en avdød persons ansikt, spesielt hvis det var en berømt person. Maskene fungerte som et slags minne om eller dokumentasjon av hvordan den døde personen hadde sett ut. Skikken holdt seg helt inn på 1900-tallet. Etter hvert ble skikken overtatt av fotografier, kjent som post mortem-bilder, sier han, og legger til at for eksempel Henrik Ibsen, Fridtjof Nansen og Edvard Munch var blant de berømte nordmennene som ble fotografert på dødsleiet.

Etter hvert fikk også vanlige personer tatt bilder av avdøde slektninger, gjerne bilder av hele familien samlet omkring kisten eller på dødsleiet.

– I bildearkivene rundt omkring er det bevart en del slike bilder fra årene omkring 1900, samt fra første halvdel av 1900-tallet. Men selve den fotografiske post mortem-sjangeren forsvant etter hvert. De var i utgangspunktet aldri et spesielt omfattende fenomen. Og den fotografiske realisme gir avbildningene noen overtoner som sikkert har virket mot hensikten.

– Hvis folk vil minnes den avdøde, går de heller til bildene av den levende personen i familiealbumet, enn til en uhyggelig realistisk fremstilling av vedkommende som død. I dag er det vel ofte bare politietterforskere som tar bilder av avdøde, påpeker Larsen.

Edvard Munch ble fotografert på dødsleiet i 1944.

BER: NASJONALBIBLIOTEKET

Bilder til slektshistorien din

Skal du skrive slektsbok, bør du ha med et rikelig bildemateriale for å skape liv til historien. Her får du fem tips til hva slags fotografier du kan bruke.

■ KNUST S. SØRHUSBAKKEN

Slektsbøker er en av de viktigste måtene man kan bevare historien sin på, og kanskje den mest tilgjengelige for andre. Da for eksempel barn og barnebarn ikke nødvendigvis vil gå inn i slektsprogrammet ditt for å kikke, er det større sannsynlighet for at de plukker opp en bok for å lese.

I denne sammenhengen er bilder helt sentrale – historien blir mer levende, slik at den også blir mer spennende å lese.

GODT BILDEMATERIALE

En god historie krever at du vet hva det bør skrives om. En mulighet er å skrive om veldig mange personer, for eksempel en slektsgren. Da blir det riktignok bare få oppramsede opplysninger om hver, slik at det ikke går i dybden på hver enkelt person.

Et annet alternativ er å skrive om én eller få personer i en slektsbok. I så fall kan det skrives flere bøker om andre slektninger, da det blir mer overkommelig og enklere å komme i mål med hver enkelt bok. Du kan også skrive om gården eller stedet slekten din kommer fra, eller om ditt eget liv. Mulighetene er mange.

Å få god oversikt over bildematerialet er vesentlig, og varier hva slags illustrasjoner du bruker. Bruk gjerne store bilder som får god plass, men også bilder i frimerkestørrelse som står tett i tett. Det er også lurt å lage slektsboken i liggende format, da det gagnar bildebruken.

Har du for øvrig et lite, gammelt foto du ønsker å ta med, kan dette enkelt avfotograferes med mobiltelefonen, eller et digitalt kamera om du har det. Et digitalt bilde kan tilpasses i den størrelsen du selv vil, men sjekk om oppløsningen blir god nok.

1. FAMILIEBILDER

Dette er ofte de enkleste bildene å få tak i, særlig hvis du har tilgang til gamle fotoalbum hjemme hos deg eller andre i familien. Du kan også høre med andre slektninger som er lenger ut i slekten. Da slike album ofte går i arv, er det vanlig at de tilhører de eldre i en slekt. Husk at det potensielt er mange etterkommere av den du søker etter, avhengig av hvor langt tilbake i tid det er snakk om.

Gir ikke dette resultater, må du gå enda bredere ut for å høre om bilder. Da kan et alternativ være å legge ut en etterlysning i Facebook-grupper der folk deler gamle bilder. Det finnes mange slike grupper rundt omkring i landet, som ofte kan hete «Gamle bilder fra ...», «Svunnen tid i ...» og så videre.

Gamle familiebilder er gull verdt, her fra 1920–40.

FOTO: AKSEL STORVIK / HELGELAND MUSEUM

2. BILDER AV STEDER OG BYGNINGER

Hvordan så det ut på stedet eller stedene dine forfedre bodde, i den perioden de levde? For å skape et bilde av dette kan det være lurt å ta med gamle stedsbilder til slektshistorien.

Noen forslag til nettsider hvor du kan finne disse bildene er DigitaltMuseum, Nasjonalbiblioteket, Widerøes skråfotoarkiv (flyfoto), Wikipedia og Facebook-grupper der folk deler gamle bilder.

Bilder av bygninger kan også være fine å ta med. Kanskje finner du et fotografi av skolen dine slektninger gikk på eller kirken de ble døpt, konfirmert, gift eller begravet i? Også disse kan finnes på nettsidene vi nevnte over.

Til steder og bygninger kan det også være interessant å ha med før-og-nå-bilder. Finn et relevant eldre bilde, og dokumenter hvordan det ser ut fra samme vinkel i dag. Dette gir en følelse av hvordan slektningene levde og hva som har endret seg.

3. BILDER TIL JOBB, FRITID OG REISER

Om du vet hvor dine slektninger jobbet, kan du prøve å finne et bilde av disse arbeidsplassene på den tiden de jobbet der. På DigitaltMuseum finner du mange slike fotografier. Noen steder ble det også tatt bilder av de ansatte. Kanskje finner du slektningene du leter etter? Hvis ikke, fungerer det også å bruke et bilde som illustrerer arbeidsoppgavene som slektningene gjorde. Jobbet for eksempel oldemoren din på et veveri? Eller var bestefaren din gruvarbeider?

Veversker i 1902. FOTO: NARVE SKARPMOEN / OSLO MUSEUM

Kanskje gikk slektningen din på Uranienborg skole i 1913, i datidens Kristiania? FOTO: UKJENT / OSLO MUSEUM

Å reise var ikke noe alle gjorde før, men mange har slektninger som fikk oppleve verden – enten på ferie eller via arbeid. Kanskje var en av dine slektninger sjømann? I så fall kan det vurderes å illustrere historien din med bilder fra landene han besøkte, fra den tiden han besøkte dem. Slike bilder kan du blant annet finne på nasjonalbiblioteket til de ulike landene eller på Wikipedia.

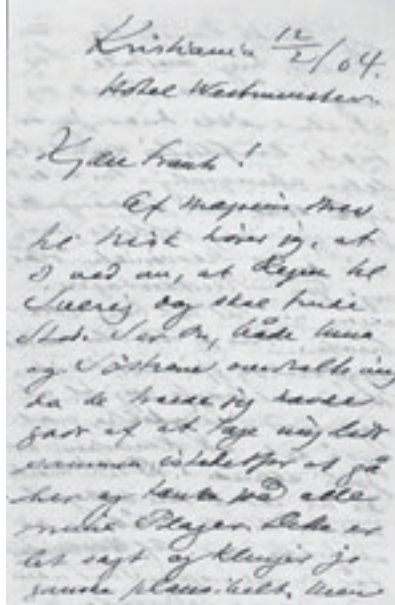
Om du ikke vet hvor han var, kan det finnes informasjon om dette i sjømannsrullene. Lurer du på hvor et rederi seilte, kan du forsøke å be om hjelp i ulike Facebook-grupper som tar for seg skipsfart. For eksempel «Sjøfolk i utenriksfart».

4. BILDER AV EIENDELER OG DOKUMENTER

Det er ikke bare gamle fotoalbum som du kan lete etter hjemme eller hos andre slektninger, men også eiendeler og dokumenter som har tilhørt de du ønsker å lage slektsbok om.

Kanskje finner du gamle brev, dagbøker, postkort og bibler? Ta bilde av materialet og bruk det som illustrasjon. Dette er verdifullt, da en kan få et detaljert innsyn på hvordan de hadde det på den tiden.

Gamle brev er fine illustrasjoner i en slektsbok. Bildet er fra 1903, og viser et av Edvard Griegs mange brev til vennen Frants Beyer. FAKSIMILE: ARKIVVERKET

5. BILDER FRA AVISER

I en slektshistorie er det fint å ta med notiser der den du skriver om er nevnt, om det er i forbindelse med for eksempel forlovelser, bryllup, jobb, møter eller dødsfall.

Gjorde vedkommende noe spesielt, er det godt mulig at det ble skrevet om dette. Er du riktig heldig kan du kanskje spore opp et intervju? Både aviser og tidskrifter finner du på Nasjonalbibliotekets nettsider.

Finner du om bryllupet til en slektning i en avis? Her fra avisen Porsgrunns Dagblad i 1944. FAKSIMILE: NASJONALBIBLIOTEKET

KAN ALLE BILDER BRUKES TIL SLEKTSBØKER?

Om du finner et bilde på en Facebook-gruppe, bør du spørre den som har lagt ut bildet om du kan bruke det og under hvilke vilkår. Noen synes for eksempel at det er greit at det blir trykket i en slektsbok, men kanskje ikke lagt ut på en nettside.

På DigitaltMuseum og andre nettsider står det merket hvilke formål du kan bruke bildene til. Det kan være lurt å lese seg opp på disse fotolisensene og hvilke regler som gjelder. For mer informasjon om gjenbruk av bilder fra ulike nettsider, kan du lese neste artikkel, «Tips til bildebaser på nett».

På våre nettsider kan du lese mer om hvordan skrive slektsbok. Sjekk også ut webinar og vår nettbutikk, med relaterte produkter til dette.

LAGE slektsbok?

VI HJELPER DEG FRA MANUS TIL FERDIG BOK

BOKDESIGN

- › Formgivning
- › Design av omslag
- › Bildebehandling

TRYKK

- › Stivbind og mykbind
- › Høy kvalitet
- › Frakt inkludert

Interface Media

www.interfacemedia.no

Tips til bildebaser på nett

Du finner en stor mengde digitaliserte bilder på ulike nettsider, som kan piffe opp slektshistorien din. Her er noen tips til hvor du henter disse.

■ KNUST S. SØRHUSBAKKEN

DIGITALTMUSEUM

På DigitaltMuseum finner du museenes samlinger i digital form. I tillegg til bilder av gjenstander, finner du også en enorm fotosamling med bilder fra hele landet. Dette er en fantastisk ressurs for alle som er interessert i gamle fotografier.

Kanskje du til og med finner et bilde av en slektning? Det har nemlig skjedd flere ganger at lesere av dette

bladet tar kontakt etter å ha sett ukjente bilder av familiemedlemmer i bladet – bilder som er funnet på nettopp DigitaltMuseum.

ARKIVVERKETS FOTOSAMLING

Riksarkivet og statsarkivene forvalter omkring 6,5 millioner fotografier.

Dette bildet av en vennegjeng på tur fra 1915–20 ble funnet på DigitaltMuseum.

ØVERST
VED TITTEL
Hvert bilde er markert med hvilken lisens som gjelder, her fra DigitaltMuseum. Ved å klikke på lisenslenken får du opp hva opphavsretten faktisk innebærer.

FOTO: SKJERM DUMP

FOTO: UKJENT / OSLOMUSEUM

Dette sommerbildet ble funnet på Arkivverkets fotosamling på nettet.

FOTO: ARNE F. KØPKE OG KJELL LYNNAU / RIKSARKIVET

FOTO: UKJENT / OSLO MUSEUM

Flere tusen bilder etter fotograf Rigmar Dahl Delphin (1908–93) er mulig å finne på DigitaltMuseum.

I noen tilfeller er fotografiene en del av rene fotoarkiv, men som regel utgjør fotografiene en større eller mindre del av arkiver etter statlig forvaltning eller arkiver etter privatpersoner, lag, foreninger eller bedrifter.

NASJONALBIBLIOTEKET

Nasjonalbibliotekets samling av bilder inneholder fotografier, postkort, grafiske trykk og illustrasjoner publisert i og om Norge. De bevarer også fotoarkiver etter en rekke virksomheter og personer.

Kjernen i samlingen består av publiserte bilder, samt en del upubliserte fotografier.

MARCUS – SAMLING VED UIB

MARCUS er billedsamlingen ved Universitetsbiblioteket i Bergen, som er en av landets største og mest anerkjente arkiv av historisk fotografi. Samlingen inneholder bilder fra hele Norge, med særlig vekt på Bergen og Vestlandet.

Den består av enkeltbilder og arkiver av varierende størrelse fra fotografer, samlere og private givere – til sammen omkring en halv million fotografiske bilder fra 1860–1970.

GUNNERUS – SPESIALSAMLINGER VED NTNU

NTNU Universitetsbiblioteket har tatt vare på bilder siden 1899 og har i dag over en million bilder datert fra 1840-tallet til i dag. De fleste fotografiene er fra Midt-Norge og Trondheim, men det finnes også eldre bilder fra andre deler av Norge.

UNIVERSITETSMUSEENES FOTOPORTAL

Fotoportalen inneholder kulturhistoriske gjenstander, historiske foto og samtidsdokumentasjoner fra de siste tiår.

NORSK PORTRETTARKIV

Norsk Portrettarkiv inneholder flere tusen portretter i form av skulpturer, malerier og lignende. Det er altså ikke fotografier i basen.

NOEN SØKETIPS

Det kan være lurt å søke litt bredt når du leter etter bilder på DigitaltMuseum. Du kan selvsagt prøve å søke på navnet til den du leter etter, men veldig mange av bildene er ikke merket med navn eller kanskje bare med et etternavn. Du kan i stedet for sjekke om det finnes et arkiv etter fotografen i byen de bodde, og om det kan finnes bilder der.

Andre ting som det kan være mulig å finne bilder av, er av stedet der familien din bodde – fra den perioden de bodde der. Det kan kanskje være bilder av skoler, gater, arbeidsplasser eller bare folk som bodde i byen. Tenk kreativt når du skal illustrere og søke.

KAN JEG GJENBRUKE BILDENE?

Det er ikke slik at gamle bilder umiddelbart er fritt tilgjengelig for bruk på nettsider, på trykk i slektsbøker eller lignende. Det er mange faktorer som spiller inn, ikke bare alder.

Heldigvis har de fleste store bildebaser god merking på hvilken «lisens» som gjelder for de ulike bildene og beskrivelse av denne. Noen er fritt tilgjengelig for bruk, noen kan ikke brukes i kommersielle sammenhenger og noen kan ikke gjenbrukes i det hele tatt.

Mange av bildene krever også kreditering av fotograf og eierinstitusjon. Dette kan for eksempel skrives slik: «Foto: Navn på fotograf / Navn på eierinstitusjon». Det er en god hovedregel uansett å skrive dette på alle bildene du bruker, også de som ikke krever dette. Da vet du også hvor du har hentet dem. ■ ■

På våre nettsider finner du en stor oversikt over norske bildebaser, med lenke til disse. Der er det nevnt enda flere bildebaser enn det som er med i denne artikkelen. Du finner også to webinarer om opphavsrett for slektsforskere, der det blant annet snakkes om bruk av bilder.

Hvordan ta vare på gamle bilder

Har du gamle familiealbum, papirbilder og negativer liggende, som du gjerne skulle digitalisert og organisert for å gjøre de mer tilgjengelig? Her er fire steg som sørger for at fotografiene blir tatt godt vare på for ettertiden.

■ KNUT S. SØRHUSBAKKEN

«Et fotografi er et fragment av tid som ikke kommer tilbake», uttalte den britisk-belgiske fotografen Martine Franck. Nettopp derfor er dette viktig å ta vare på, både for egen del og for kommende generasjoner. Da er god organisering helt vesentlig for å finne frem.

Det er lurt å samle sammen det du har av eldre fotografier før de digitaliseres, slik at du får en oversikt. FOTO: PEXELS

1. FYSISK BILDELAGRING

Først må du finne frem alt du har av gamle fotografier, og eventuelt dokumenter, som du ønsker å få digitalisert. Mange oppbevarer dette på ulike steder. Noe kan være i gamle konvolutter i et lagerrom, i en boks bakerst i et skap i kjelleren eller i en pose på gulvet på loftet.

Like viktig er en trygg og oversiktlig oppbevaring av fysisk bildelagring, som tross alt er originalmaterialet. Det er viktig at du har de liggende på et mørkt, tørt og

Mange kan ha lagret gamle bilder på ulike steder, som her i en gammel boks. FOTO: PEXELS

temperaturregulert, kjølig sted, slik at fotografiene ikke falmer eller blir fuktige. Plast, tape og lim kan i tillegg til varme og lys, ødelegge kvaliteten på bildene. Ønsker du for eksempel å lagre papirbilder i stabler, er det lurt å skille hvert bilde med syrefritt papir.

Arkivmaterialet kan gjerne organiseres i ulike bokser, der du har en liten lapp på utsiden som kort beskriver hva som befinner seg oppi. Det kan være en egen boks for gamle papirbilder, det samme for negativer, gamle brev og så videre. Vi anbefaler å kjøpe foto-oppbevaringsprodukter hos Arkivprodukter, som blant annet tilbyr arkivlommer, syrefrie konvolutter, mapper til ringperm, esker i ulike størrelser, med mer.

2. DIGITALISERING

Etter at du har fått en oversikt over alt du ønsker å digitalisere, er neste steg å skanne eller avfotografere materialet. På den måten sikrer du en digital kopi, som blir enkel å dele med andre. Husk at gamle fotografier kan samle mye støv gjennom årenes løp. Bruk derfor en mikrofiberklut og tørk forsiktig bort støv eller bruk en alkoholbasert klut til å fjerne smuss.

Skanne-app

En enkel og rask måte å skanne papirbildene dine på er å bruke en skanne-app på mobilen, for eksempel Foto-

skanner fra Google Foto. Den kan brukes på både iPhone og Android, og gir et hederlig resultat. Kvaliteten blir best hvis du foretar skanningen i dagslys. Vær oppmerksom på skygge og gjenskinn i bildene når du gjør dette. Husk også å rengjøre mobillinsen før du skanner.

Appen kan naturlig nok ikke konkurrere med en ordentlig skanner, som har både bedre lys og oppløsning. Ønsker du å ha bildene digitalisert i best mulig kvalitet, må en skanner tas i bruk.

Hjemmeskanner

Det finnes flere typer skannere. Noen kan skanne papirbilder og dokumenter, andre tar lysbilder og negativer, men det finnes også skannere som gjør begge deler, som den ofte brukte Epson Perfection. De skannede bildene lastes opp til datamaskinen, og gir ypperlig kvalitet. Pass på å rengjøre skanneren, da selv de minste støvkorn kan vise seg på et skannet bilde.

Det finnes både rimelige og svært dyre skannere, alt avhengig av ditt behov. Med skanningen følger det også med ulike innstillinger, slik at de digitale bildefilene blir best mulig. Selv om hjemmeskannere gir et godt resultat, kan du også få arbeidet gjort av profesjonelle aktører.

Avfotografering

En annen mulighet er å fotografere de gamle papirbildene med et kamera. Dette gjøres helst med et system-

Fotoskanner fra Google Foto kan skanne bildene med mobilen. FOTO: PEXELS

Sørg for at du får organisert bildene i et mappehierarki, som gjør at de blir enkle å gjenfinne digitalt. FOTO: PEXELS

kamera hvis du har det, men det fungerer også med et mobilkamera. Det er viktig at kameraet er helt nøyaktig og vannrett over bildet du vil fotografere, samt at dette gjøres i godt lys. Unngå gjenskinns og skygger på papirbildet. Vær stødig på hånden når bildet tas, slik at detaljene på papirbildet kommer best mulig frem. Gjør du dette, vil også dette gi et godt resultat.

Felles for alle de tre alternativene er at materialet blir tilgjengelig også digitalt. Det kan også være aktuelt å redigere bildene, slik at de blir enda bedre. Dette kan du lese mer om i neste artikkel.

3. DIGITAL BILDEORGANISERING

Etter at de gamle bildene er blitt digitalisert, er neste steg å organisere dette slik at du vet hva og hvor du har dette lagret. Det anbefales å gjøre dette på en datamaskin for å få god oversikt, selv om det også finnes muligheter for dette på mobilen.

Mappesortering

Ikke legg nye og gamle bilder inn i én og samme mappe, da vil du ikke finne frem. Du bør heller lage et mappehierarki, som gjerne skiller mellom gamle bilder du har hatt liggende og nyere bilder du har tatt selv opp gjennom årene. Det samme gjelder dokumenter du har digitalisert. Å skille mellom bilder og dokumenter gir lettere gjenfinning av informasjon fordi man bruker dem ofte i forskjellige sammenhenger.

Her er et eksempel på mappestruktur: Den overordnede mappen kan hete «Bilder og arkiv». Under den finner du de fire mappene «Bilder årlig», «Bilder slekt», «Arkiv årlig» og «Arkiv slekt».

I forbindelse med «**Bilder årlig**» menes bilder du har tatt selv, om det for eksempel er digitaliserte lysbilder fra noen tiår tilbake eller bilder tatt med et digitalt kamera fra de siste årene. Dette gjelder særlig hvis du har tatt og tar mye bilder. Under «Bilder årlig» kan det være en mappe for hvert år. Har du tatt årlige bilder siden for eksempel 1990, blir det 33 mapper, inkludert 2022. Undermappene der igjen for hvert år kan du ha ulike mapper for hendelser, der du kan navngi mappen med år, måned, dato og beskrivelse – for eksempel «2017-09-30-Fjelltur i Jotunheimen med familien» eller «2020-04-23-Rydding i garasjen». Du kan også navngi hvert bilde, men det viktigste er å gjøre dette med mappen som beskriver hendelsen. Det vil dermed bli flere slike mapper for hvert år.

I forbindelse med «**Bilder slekt**» handler det om eldre fotografier du har tatt vare på, og som gis videre i generasjoner. Dette kan typisk være fotografier fra midten og slutten av 1800-tallet og videre utover 1900-tallet. Disse trengs ikke sorteres årlig, da det ble tatt vesentlig færre bilder da enn nå. Under «Bilder slekt» kan du for eksempel ha ulike mapper som handler om slektninger, steder og så videre. For eksempel «Oldefar Jørgen», «Tippoldemor Helga», «Hytta før krigen» eller «Bestemor og bestefar på sørlandsferie». Under slike mapper plasserer du gamle bilder etter der de hører hjemme.

Klarer du likevel å tidfeste de gamle fotografiene, kan du eventuelt i stedet for lage mapper som tar for seg ulike tiår, som «1900–10», «1930–40». Da blir organiseringen mer lik som «Bilder årlig». Det er ingen fasit på dette. Det viktigste er at det lages et system som fungerer bra for deg, og som gjerne er lett å forstå for andre. To viktige stikkord er gjenfinning og identifisering.

Tilsvarende strukturering kan også lages til «Arkiv årlig» og «Arkiv slekt», som tar for seg nye og eldre dokumenter som har blitt skannet. Gamle dokumenter kan for eksempel være et brev din tippoldefar skrev til sin bror i USA, en kårkontrakt fra 1890, postkort fra 1920 eller lignende.

Sikkerhetskopiering

Det er lurt å ha en hovedbase der du organiserer dine nye og gamle bilder. I tillegg er det viktig å investere i en ekstern harddisk som en sikkerhetskopi. Det anbefales også å lagre filene på en skytjeneste, som for eksempel Dropbox, OneDrive, iCloud, Google Drive eller norske Jottacloud.

Ettersom dette lagres på nett, sørger du for at bildene geografisk er et helt annet sted enn på hovedbasen og den eksterne harddisken, samt at du er sikret selv ved brann og tyveri. Kort sagt er bildene trygt lagret på tre forskjellige steder.

4. TILGJENGELIGGJØR FOR ANDRE

Nå som de gamle bildene er organisert på en datamaskin, kan de også enkelt deles med andre. Kanskje har du et søskenbarn, barnebarn eller onkel som er interessert i å få tilsendt disse eldre fotografiene? Dette kan i så fall sendes på flere måter.

Slektsbøker er et fint produkt å tilgjengeliggjøre de gamle bildene på. FOTO: PER VALEBROKK

Bruker du en skytjeneste, kan du dele mappen med bilder som du ønsker at vedkommende kan få adgang til, ved å oppgi e-postadressen til ham eller henne. Ved oversending av små filer kan du bruke vanlig e-post. Skal du sende mange bilder i en eller flere mapper samtidig, kan du bruke nettsjenester som spesialiserer seg på overføring av store filer, som blant annet WeTransfer eller norske Filemail. Alle disse alternativene sørger for at bildene bevarer sin originaloppløsning. Sender du bilder via for eksempel Facebook Messenger, blir derimot oppløsningen dårligere, da de komprimeres.

En annen måte å tilgjengeliggjøre de gamle fotografiene på er å bruke de i forbindelse med lagring av slektsbok, hefte, fotobok eller kanskje en liten film eller bildekarussell? Det viktigste er at du har en historie du har lyst til å formidle, om for eksempel en eller flere personer i slekten. Har du digitalisert bilder, brev og andre dokumenter, organisert i mapper, har du fått mye materiale å bruke i denne sammenhengen.

Aktuelle bokprogram kan være CEWE Fotobok, BookWright eller Word eller Publisher i Microsoft Office. Få det til slutt trykt hos et trykkeri, og få et fint produkt å vise andre familiemedlemmer. Plutselig har gamle bilder gått fra å være fysisk til å bli digitalisert, for så å bli fysisk igjen i en annen innpakning. Alt dette viser i alle fall én ting: Vi har behov for å ta vare på minnene.

- vi vet hvor mye det betyr for deg

Vi utfører alt av vedlikehold på eksisterende gravminner.

Inngravering av nytt navn med datolinje på eksisterende gravstein kr 5800,-

Se også vårt utvalg av nye gravsteiner.

Kontakt: Tlf: 4000 2448
E-post: post@gravstein24.no
www.gravstein24.no

Redigering av gamle bilder

Hva er viktig å tenke på når du skal redigere gamle bilder, og hvilke programmer er aktuelle å bruke? Her får du noen tips til dette, som vil gi slitte fotografier et løft.

■ KNUT S. SØRHUSBAKKEN

Selv om du har tatt vare på dine gamle bilder ved å digitalisere de, er det godt mulig at de har blitt falmede, flekkete eller fått andre skader gjennom årenes løp. Dette er noe som kan synes veldig godt på skjermen, og kan med svært skadde bilder ødelegge litt av helhetsinntrykket.

Ved hjelp av ulike bildebehandlingsprogrammer er det mulig å gjenopprette bildene i dens opprinnelige kvalitet, om ikke bedre. Flekker, rifter og misfarging kan fjernes, kontrasten økes, lys korrigeres og oppløsningen

forbedres. Plutselig får de gamle fotografiene et helt nytt liv. Detaljer i bildene kommer også mye bedre frem på skjermen, ettersom de kan blåses opp.

VIKTIG Å HUSKE PÅ

Hvilke bildebehandlingsprogrammer er gode på å restaurere gamle bilder? Som med alt innen bildebehandling er det Adobe-programmer som Photoshop og Lightroom som anbefales, også i dette tilfellet. Det koster derimot penger, og du må binde deg til et månedlig abonnement.

Det finnes likevel mange gratisprogrammer, både til datamaskinen og mobilen, som har mange nyttige funksjoner som for eksempel å korrigere farger, justere innstillinger som høylys og skygge, med mer.

Selv om dette er vel og bra, er det likevel to funksjoner som er viktige til restaureringen av gamle bilder: Først og fremst flekkreparasjonspensel, men også klonestempelverktøy. I denne sammenhengen er det særlig fjerning av flekker og riper de brukes til.

VERKTØY SOM FJERNER SKADER

Flekkreparasjonspenselen fjerner raskt feil og skader i bildene. Det gjør den ved å male med prøvebildepunkter fra et bilde eller mønster og tilpasser teksturen, lyset, gjennomsiktigheten og skyggen i prøvebildepunktene til bildepunktene som repareres. Penselen tar automatisk prøver rundt det retusjerte området.

Det er ikke alltid at flekkreparasjonspenselen strekker til på alle områder når det gjelder skader på bildet. Da er klonestempelverktøyet nyttig å bruke, da den maler én

Gamle fotografier kan bli slitte gjennom årenes løp. Her ser du blant annet flekker og riper. FOTO: PEXELS

FOTO: RACHEL HAARSETH / ANNONMUSEA I NORD-ØSTERDALEN

Bildet til venstre er originalbildet hentet fra DigitaltMuseum. Bildet i midten er blitt redigert ved å fjerne flekker rundt kvinnen og justert lys. Til slutt ble ansiktet gjort skarpere ved bruk av Remini, som bildet til høyre viser.

del av et bilde over en annen del av samme bilde. Du må angi et prøvepunkt på området du vil kopiere/klone bildepunkter fra og male over et annet område.

Ved bruk av verktøyene vises begge som en enkelt sirkel, som du kan justere i størrelse etter ditt behov.

GODE GRATISPROGRAMMER

Med dette tatt i betraktning vil vi av gratis bildebehandlingsprogrammer anbefale GIMP og Pixlr, som i tillegg til å ha de velkjente funksjonene, også har flekkreparasjons- og klonestempelverktøy. Vi løfter særlig frem GIMP, som ligger nærmest Adobe Photoshop på funksjonalitet. Programmet kan lastes ned både til PC og Mac, men kan ikke brukes på mobilen.

Av kostnadsfrie programmer til mobilen trekker vi frem appene Adobe Photoshop Express, Snapseed og Pixlr. Disse har de typiske standardfunksjonene når det gjelder bilderedigering, samt at de kan fjerne flekker ved bruk av et flekkreparasjonsverktøy. De har derimot ikke et klonestempelverktøy.

ANSIKTER KAN GJØRES SKARPE

Etter at du har redigert et gammelt bilde etter beste evne ved å fjerne flekker og riper, justert høylys og skygge og kanskje økt kontrasten, er det ofte én ting til man gjerne skulle fått ordnet til slutt, særlig når det er avbildet personer: Oppløsningen. Det er ikke alltid at folk på eldre fotografier fremstår like skarpe i ansiktet.

Det går det heldigvis an å gjøre noe med! Mobilappen Remini, som også kan lastes ned til datamaskinen, bruker kunstig intelligens til å gjette hvordan de ori-

ginale ansiktene kan ha sett ut, ved å bringe uskarpe, pikseliserte eller lavoppløselige bilder i klart fokus.

Resultatet kan ofte bli at ansiktene blir sylskarpe, og at personene på bildet ligner seg selv. Du kan også oppleve at de blir skarpe, men at ansiktstrekkene på personene ikke stemmer helt med virkeligheten. Jo skarpere personene på originalbildet er fra før av, jo bedre blir resultatet etter forbedringen i appen. Dette fungerer fint både til eldre svart-hvitt- og fargebilder. Det går også an å fargelegge svart-hvitt-bilder i appen.

Du kan forbedre bildene en stund uten å betale, men har du tenkt å bruke den mye, må du betale etter hvert. Den har også mange funksjoner bak en betalingsmur. Da slipper du også å bli møtt med en annonse mellom hver bildeprosess. Et slektsprogram som MyHeritage bruker også samme teknikk for å gjøre ansikter skarpere og fargelegge bilder. Her må du ha et abonnement.

FREMSTÅR I EN NY PRAKT

Setter du av litt tid til å redigere bilder, vil det gi et godt resultat. Tidsbruken kommer også an på hvor slitt bildet er fra før av, samt hvor nøye du er. Det finnes også profesjonelle som kan restaurere skadede bilder digitalt, det samme med å fargelegge bildene i farger som man antar var i bruk på den tiden de ble tatt.

Et gammelt, lite og slitt papirbilde av for eksempel den gamle slektsgården eller av oldeforeldrene dine kan plutselig gå fra å være bortgjemt i en skoeske i et skap på loftet, til kanskje å bli hengt på veggen i et større format etter digitalisering og bildebehandling. At redigering nytter, er i hvert fall sikkert. ■ ■

Digitaliserer til glede for andre

Over 100 000 bilder har frivillige og engasjerte medlemmer fra Slekt og Data Ålesund digitalisert i arbeidet med å formidle fotohistorien i Møre og Romsdal.

■ KNUST S. SØRHUSBAKKEN

Primus motor for dugnadsgjengen har vært Ragnar H. Albertsen, som fra 1996 til han gikk av med pensjon i fjor, jobbet med fotobevaring opp mot kommuner, historielag, museer, fotografer og privatpersoner i fylket.

Han forteller om et godt og langt samarbeid med entusiastene, som siden 2000 har bidratt til det stadig voksende bildearkivet som ligger ute på nettsiden til fylkesfotoarkivet, som er en del av Interkommunalt arkiv (IKA) i Møre og Romsdal.

DIGITALISERINGSPROSESSEN

– Det var lokale medlemmer fra Slekt og Data som den gang inviterte seg selv til en orientering om hva som fantes av fotografier på Aalesunds Museum, som fylkesfotoarkivet var plassert ved på den tiden. Jeg tok imot dem, viste de bildearkivet og inviterte til dugnad. Samme år var vi i gang, minnes Albertsen.

Siden har den driftige gjengen møttes tre–fire timer hver tirsdagskveld gjennom skoleåret for å digitalisere

og gi informasjon til de gamle bildene. De har som oftest vært sju–åtte stykker samtidig, men i løpet av disse 20 årene har rundt 50 vært med på dette arbeidet i både korte og lengre perioder.

– Dugnaden består av tre ulike oppgaver: Det handler om digitalisering og bildebehandling, transkribering fra papir til dataprotokoll og registrere metadata, slik at det blir enklere for folk å søke etter bildene de leter etter, påpeker han, og legger til at alle får de oppgavene de ønsker.

NÅR UT TIL MANGE

At mange setter pris på tilgjengeliggjøringen, som blant annet inneholder Sponland-, Moa- og Simonnæasarkivet fra Ålesund, er det ingen tvil om. Det bekrefter statistikken. Hvert år de siste årene har det vært over en million søk i bildebasen. Over 230 000 fotografier er lagt ut på nett, hvorav dugnadsgjengen har stått for over 100 000 av disse.

Albertsen trekker også frem en svært vellykket dialog med brukerne.

– Vi får årlig inn cirka 2000 kommentarer i bildebasen, noe vi er veldig takknemlige for. Det hjelper oss med å gjøre registreringsinformasjonen om bildene best mulig. Publikum kan for eksempel si hvem som ble avbildet, fortelle mer om hvem de var og hvilken situasjon bildene er hentet fra. Tilbakemeldingene blir fortløpende gått igjennom før vi oppdaterer opplysningene på nettet, påpeker han.

STORT ENGASJEMENT

Blant dem som har vært med på disse tirsdagsdugnadene i flere år er Kåre Stafset, som Albertsen omtaler som et teknisk funn. Han har vært medlem i Slekt og Data siden 1995 og stortrives med arbeidet.

– Mine oppgaver er knyttet mot det tekniske, som å digitalisere bilder og behandle dem i etterkant. Drivkraften min for dette er at jeg alltid har vært interessert i gamle bilder. I tillegg er dette en sosial og trivelig gjeng å være sammen med, sier Stafset, som også synes det er en god følelse å gi noe tilbake til samfunnet.

Arbeidet er også noe han kan anbefale andre å bli med på.

– Man kommer langt hvis en har interesse for frivillighet, historie og gamle bilder. Sammen hjelper vi hverandre med å gjøre disse ukentlige dugnadstimen best mulig, sier han.

◀ Dugnadsgjengen samlet, der flere er Slekt og Data-medlemmer. Bildet er tatt i fjor høst. Fra venstre: Anne Tømmervåg, Kari Remvik, Kirsti Remvik, Rannveig Strømmen, Kåre Stafset, Arne B. Kristiansen, Ragnar H. Albertsen, Janne Leksås, Reidun Vinje og Marit Loe. FOTO: RAGNAR H. ALBERTSEN

Kåre Stafset og Reidun Vinje digitaliserer. Her fra 2014.

FOTO: RAGNAR H. ALBERTSEN

De frivillige kommer over mange interessante fotografier, som her fra 2016. Fra venstre: Kirsti Remvik, Kari Remvik, Torunn Absalonsen, Marit Loe og Berit Carlsen.

FOTO: RAGNAR H. ALBERTSEN

BETYDNINGSFULLT ARBEID

Fotografiets unike og umiddelbare evne til å formidle en historie, uavhengig om det er gammelt eller nytt, er noe Albertsen alltid har vært fascinert av.

– I tidligere tider handlet fotografi ofte om å fryse et minne. I dag skildres det vi opplever akkurat nå. Samtidig vil fotografiene alltid være en viktig forankring også for moderne mennesker. Skriftlig historie har alltid vært opphøyd. Fotografiet derimot, er langt mer demokratisk, poengterer han.

Etter å ha hatt ansvaret for denne gruppen i 21 år, er det særlig én ting han vil trekke frem avslutningsvis:

– Skal man drive kulturvernarbeid med fotobevaring er en dugnadsgjeng som dette helt avgjørende, spesielt når tanken er at mest mulig av bildearkivet kontinuerlig skal bli tilgjengelig for allmennheten, sier han.

De frivillige skal fortsette den gode dugnadsinnsatsen de kommende årene, nå med Anne Tømmervåg, den nye fylkesfotoarkivaren, ved roret.

Hvordan kan klær tidfeste gamle bilder?

Har du bilder i gamle familiealbum, men mangler informasjonen om når de er tatt? Her får du tips til hvordan du kan bruke motehistorien fra 1880- til 1960-årene til å tidfeste fotografiene.

TONE RASCH
Konservator, Norsk Teknisk Museum

FOTO: SOHLBERG FOTO / DEXTRA PHOTO

◀ Reklame for fritidsklær fra 1960-tallet. Mannen er litt mer formelt kledd med bukse, jakke og høyhalset genser enn kvinnen i sommerlig bluse og sandaler. Begge har kortklipt frisyre og smale bukser. Unisex-stilen har fått sitt gjennombrudd.

FOTO: SEVERIN WORM-PETERSEN / NORSK TEKNISK MUSEUM

◀ Ateliefotografi av et ungt par i 1880-årene. Personene er ukjente, kanskje er det et forlovelses- eller bryllupsbilde. Paret er formelt kledd i mørke overklær som tredelt dress og kjole, og hvite skjorter under disse. Mannen har sløyfe som var en av flere muligheter for halspynt i perioden, sammen med smalt slips og bredt halsbind. Kvinnen bærer smykker. Noen fotografer hadde fine klær til utlån for de som skulle portretteres, men de fleste bar nok egne klær.

Gamle album med ukjente personer og bunker med løse familiefotografier er et kjent fenomen for mange slektsforskere. Ofte mangler teksten som kan plassere bildene i en forståelig sammenheng. Kanskje kjenner vi igjen bilder av den nærmeste familien selv om det har gått mange år. Men det kan uten tvil være vanskelig å identifisere og tidfeste gamle bilder.

Kunnskap om klær og mote hjelper til å finne ut av når et bilde ble tatt. Klær forteller også noe om de personene som brukte klærne. I mange familiealbum er fotografiene tatt i forbindelse med livets store anledninger som dåp, konfirmasjon og bryllup. I disse tilfellene er påkledningen kanskje formell og standardisert. Men det finnes også mange bilder som viser fritidsaktiviteter som skiturer, sommerferier eller vennefester.

I denne artikkelen vil vi komme nærmere innpå de menneskene som er avbildet, deres interesser og dermed personligheter. Kvinner og menn, barn og voksne har alle klær tilpasset ulike anledninger. Klærne er tett knyttet sammen med tiden da de ble skapt og brukt. Kanskje kan en større forståelse av hva klær uttrykker, bidra til å komme nærmere de som er avbildet, som vi aldri kjente, eller eldre slektninger vi aldri møtte som unge.

FOTOGRAFIET VAR EKSKLUSIVT

På samme måte som klærne endrer seg etter moten, har også fotografiet gjennomgått store forandringer fra det ble oppfunnet i 1839 til i dag, hvor vi alle går med mobilkamera i lommen og har ubegrenset tilgang på lagringsplass.

▲ Familiebilde i hagen i 1880-årene. Før blitz ble vanlig, ble mange familiebilder tatt utendørs. Gruppeportrettet er fra en av bankfamilien Andresens eiendommer i Aker utenfor Kristiania. Familiens overhode, bankier Nicolay Andresen, som døde i 1894, sitter til høyre i bildet med bowlerhatt og stikk. Mennene har alle mørke dressar og ulike typer hatter, typisk i sin tid. Kvinnene er mer variert kledd i kjoler satt sammen av ulike stoffer drapert med rysjer. Dette var moderne i 1880-årene. De tre kvinnene som sitter foran i bildet, holder alle på med håndarbeid. Kanskje tilhører de husstanden, mens kvinnen til høyre har en hatt, som ser mer ut som en del av et reiseantrekk.

FOTO: SEVERIN WORM-PETERSEN / NORSK TEKNISK MUSEUM

FOTO: CARL STØRMER / NORSK TEKNISK MUSEUM

▲ Astrofysiker og matematiker Carl Størmer var en ivrig amatørfotograf. Teknisk Museum har familiens album som skildrer en velstående familie med fire barn som bodde på Bygdøy på begynnelsen av 1900-tallet. Her er Ada Størmer med datteren Jegsen, fotografert omkring 1915. En av sønnene skyver barnevognen oppover en bakke. Adas skjørt er smalt, og også dressjakken hennes peker fremover. Hatten er stor og iøynefallende, mens rundt halsen har hun revekrage med hode og hale. Datteren har kort kjole og hatt dekorert med rysjer. I bakgrunnen er sønnen kledd i matrosdress, som var vanlig i bruk i store deler av 1900-tallet.

FOTO: CARL STØRMER / NORSK TEKNISK MUSEUM

▲ Til venstre i bildet er Jegsen Størmer i 1928. De tre våte jentene er fotografert på Størmerfamiliens sommersted Villa X i Drøbak. Kjolen er rette, ermelløse og korte i en uformell stil etter siste mote. Jentene har også klippet håret i en bob.

Fotografiet har alltid vært billig og raskt i forhold til andre metoder for avbildning som for eksempel håndtegning. I siste halvdel av 1800-tallet ble mange fotografert, enten av en profesjonell fotograf eller av en i familien. Jo lenger tilbake i tid, jo mer eksklusivt var det.

På 1860-tallet var fotografiet fortsatt forbeholdt fagfotografene, men fra da av kunne bildene kopieres i mange eksemplarer. Tunge glassplater, som basis for negativene, ble utover 1900-tallet erstattet av lett og prefabrikkert plastfilm. Fotografiet ble i stadig sterkere grad allemannseie.

KLESMOTEN I ENDRING

Omkring 1950 hadde de aller fleste et amatørkamera til disposisjon i familien. På mange måter kan vi si at fotografiet og klærne har fulgt samme utbredelsesmønstre. Fra 1880- til 1960-årene, som er den perioden vi undersøker i denne artikkelen, var det en stor økning i det private forbruket. Både antall fotografier i en husholdning og antall klær i familiens garderobe vokste formidabelt.

Mens folk i det gamle bondesamfunnet kanskje bare hadde ett sett arbeidstøy eller hverdagsklær og ett sett

finklær, har de fleste i dag mange sett med klær for ulike anledninger. I tillegg til de to nevnte typene tøy, krever fritidsaktiviteter, som trening eller friluftsliv, egne antrekk. Dette er et spørsmål om økonomi. De velstående har alltid hatt et stort utvalg av klær og andre materielle goder.

Midt på 1900-tallet økte forbruket i alle lag av befolkningen, og industrialiseringen gjorde klærne billigere for stadig flere. Sammenhengen mellom kostnader, industrialisering og endrete livsstiler har bidratt til å endre moten. Gamle klær blir ikke bare utslitte, men også uaktuelle fordi de blir umoderne. Ofte er det kvinneklærne som forbindes med moteendringer. Og kanskje har moten i den perioden vi snakker om vært mest tydelig i klær for kvinner.

DETALJER KAN AVGJØRE

Endringene i klesmote skjer vanligvis sakte og nesten umerkelig. Hvis vi starter med et bilde fra slutten av 1800-tallet, er hovedtendensen i dameklærne en heldekkende kjole med trangt liv, vidt langt skjørt, lange ermer og tett halsringning. Men det er enkelte detaljer som gjør nærmere datering mulig. Hvis en kjole har

trange ermer, er bildet sannsynligvis fra 1880-tallet, mens vide ermer er fra 1890-årene.

Også mannsklær og barneklær påvirkes av moteendringer og hjelper oss med å identifisere og tidfeste de tekstløse fotografiene i våre familiealbum. Moten påvirker på kryss og tvers av kjønn, alder og klasse. Ofte vil nye og eldre trekk i moten opptre parallelt. Ungdom følger moten tettere enn eldre, da som nå.

En annen tendens er at sportsklær lenge har vært en pådriver for moten, som golfklær i Storbritannia på 1920-tallet og skiklær i Norge senere på 1900-tallet. Herreklær har påvirket dameklær og barneklær det samme med voksenklær. Viktige hendelser i samfunnet har trukket moten i ulike retninger. For eksempel førte første verdenskrig til at både trenchcoaten og armbandsuret ble mote.

I mellomkrigstiden ble lange ferieturer med bil stadig vanligere. Fotografiet fra Helsingborg viser en bilturist på vei til Europa sommeren 1936. Mannen studerer kartet mens han røyker en sigarett. På armen har han armbåndsur, og han er uformelt kledd i pullover over hvit skjorte og vide bukser.

Over skulderen har han kameravesken. Bildet er fra Paul Mørchs feriebilder. EIER: NORSK TEKNISK MUSEUM

Ski ble en stadig vanligere fritidsaktivitet utover i mellomkrigstiden. Ved begynnelsen av århundret gikk kvinner på ski i lange skjørt, noe som var både upraktisk og hemmet den fysiske aktiviteten. I løpet av 1930-tallet ble bukser vanlig skiantrekk. Den unge kvinnen har høye gamasjer over trange bukser under lang frakk eller kjole i en slags mellomting mellom skibukser og lange skjørt. Dette var vanlig omkring 1930. Mannen har et mønstrete skjerf i husflidsstil, som peker mot hjemmestrikkede skigensere som snart skulle bli svært populært. Bildet tilhører en serie familiefotografier etter ingeniør Ægidius Elling. EIER: NORSK TEKNISK MUSEUM

KLER SEG MER LIKT

Det er særlig to markante skifter i moten og folks klesvaner som er verdt å merke seg. Den ene inntraff i mellomkrigstiden. Da holdt mennenes påkledding seg ganske konstant, mens kvinnenes skjørt ble kortere og

silhuetten rettere, komfortabel og mer uformell. Mange kvinner klippte også håret kort.

På 1960-tallet gikk moten enda lenger i en uformell retning. Menn og kvinner kledde seg stadig mer likt, i bukser, skjorter eller bluser og løse jakker. Mennene fikk lenger hår og mange kvinner hadde kort.

Selv om moten har endret seg mange ganger etter dette, er det likevel lite som tyder på at den tydelige oppdelingen i manns- og kvinneklær kommer tilbake slik vi tidligere så det. ■ ■

Våren 1940 var det mulig å posere i solveggen i Hasleveien i Oslo til tross for en truende verdenskrig. Svigerdatter Annie Halvorsen som strikker, er kledd i knekort skjørt, gjennomsiktige strømper og lette tennissko. Beth Marie Halvorsen er svigerfars kone og en generasjon eldre. Hun har kraftigere sko, tette strømper og et karakteristisk forkle over kjolen. Mange kvinner brukte dette til hverdags for å beskytte kjolen under. I midten sitter mekaniker Hans Halvorsen i skjorte-ermene og med solbriller. Halvorsens verksted er rekonstruert i Teknisk Museums industriutstillinger. EIER: NORSK TEKNISK MUSEUM

▲ Tre ungdommer på fjelltur på Norefjell høsten 1952. Alle tre har kortklipt hår, lange bukser, vindjakke og skjerf rundt halsen. Jenta i midten har hjemmestrikket fanakofte, som ble særlig moderne under Vinter-OL i Oslo samme år. Klær som opprinnelig var beregnet til friluftsliv, ble også brukt av ungdom på skolen.

EIER: NORSK TEKNISK MUSEUM

► Julefeiring i 1960. Familien går rundt jule-treet mens de synger og danser «O jul med din glede». Jentene i forgrunnen har røde kjoler med vide skjørt, nylonstrømper og kortklipt hår. Den yngste gutten har matrosdress, mens den eldste er kledd i skjorte og slips under tynn ullgenser, slik også voksne menn brukte på 1960-tallet. Fotografiet er tatt av en profesjonell fotograf, men skiller seg lite fra samtidige amatørbilder.

FOTO: PAUL RØSTAD / DEXTRA PHOTO

Bildejakten på Annæus

Annæus lignet på skuespilleren William Conrad. Dette var den eneste lede-tråden jeg hadde på hvordan min grandonkel så ut. Det vage hintet var imidlertid med på å løse bildejakten – senere hadde jeg tre fotografier av min slektning!

■ IVAR LEVERAAS

Min farmors foreldre fikk ni barn. Ett av dem, Annæus Eriksen Myklevand (1875–1930), skilte seg ut fra alle de andre. Jeg hadde lest flere små notiser og fortellinger om ham. Straks etter konfirmasjonen ville han ut å være sin egen lykkes smed.

Jeg bestemte meg for å gå ham nærmere på klingen. Det ble et eventyrlig møte med en ganske spesiell mann. Jeg jobbet grundig og lenge med ham, basert på skriftlige kilder – de fantes det mange av. Annæus etterlot seg mange spor. Tross det, syntes det umulig å finne et bilde av ham. Det var min utfordring nummer én.

Selv i en bok om de som bygde byen Harstad, der det attpåtil var et eget kapittel om ham, manglet bilde. Forfatteren skrev bare: «Han lignet på den amerikanske skuespilleren detektiv Cannon, og han hadde en Keiser Wilhelm-bart.» Cannons rette navn var William Conrad,

kjent fra radio, TV og film, og særlig fra kriminalserien *Cannon*. Han husket jeg godt, og fant frem et bilde av ham på nettet.

EN VELKLEDD MANN MED BART

I 2013 ble jeg invitert av Grong Historielag i Trøndelag til å kåsere på deres sommertur. Den gikk til husmannsplassen der mine oldeforeldre holdt til i over 20 år. Mitt kåseri handlet om familien som bodde der, og særlig om min farmor, Sofie, og om Annæus. I den forbindelse ble jeg invitert hjem til min slektning Oddbjørn Lunde og hans kone Helga. Med i vår samtale var også en lokal historiker, Kirsten Joveig Gartland.

Det var Helga som var mest engasjert i slektsgranskning. Mens hun og jeg utvekslet informasjon om slekten, satt

Fangefoto av Annæus fra Botsfengselet i Oslo. FAKSIMILE: ARKIVVERKET

«Annæus» sto det på baksiden av dette portrettbildet, som var i et album hos et søskenbarn av meg. EIER: HALDIS MARTINSEN

◀ Skuespilleren William Conrad var det eneste hintet jeg hadde.
SKJERMDUMP: BRECHT BUG / FLICKR

Dette bildet av Annæus i helfigur var i et album i Grong hos en slektning av meg.
EIER: ODDBJØRN LUNDE

Kirsten og bladde i album. Da hun fant et bilde av en studiofotografert, velkledd mann i helfigur, spurte hun: «Hvem er dette?»

Vertskapet visste det ikke. Jeg så imidlertid at bildet var tatt av en fotograf som drev sin virksomhet i Bodø og Lofoten, ikke så altfor langt unna der Annæus giftet seg, som var i Vågan. Dessuten var Oddbjørns oldemor en søster til Annæus, og for ikke å glemme: Jeg så likheten til den amerikanske skuespilleren. Jeg tenkte derfor: «Kan det virkelig være ham?» Jeg sikret meg en kopi av bildet, og følte meg ganske sikker på at min antagelse stemte, men beviset manglet.

FLERE OPPDAGELSER

Beviset fant jeg året etter i Folldal i Østerdalen. Min bror og jeg besøkte et søskenbarn, Halldis. Også der satt vi og så gjennom album. Da kom jeg over et portrett av en mann i halvfigur. Halldis visste ikke hvem dette kunne være, men tilbød seg å ta bildet ut av albumet for å se om det sto noe på baksiden.

Jeg holdt på å stoppe henne, men hun gjorde som hun sa, og på baksiden sto det «Annæus». Da kom det en tåre i øyekroken. Her hadde jeg et bilde til, samt bevis for at det første bildet helt sikkert var av ham.

Som om ikke dette var nok, fant jeg også et tips fra Caroline Juterud i Slekt og Data Oslo/Akershus' medlemsblad, *Disputten*, fra første nummer i 2014, om at det fantes et album over arresterte, blant annet ved Botsfengselet i Oslo. Dette var nytt for meg. Jeg tok derfor turen til Riksarkivet, hvor jeg fant et tredje bilde av ham.

FARGERIK PERSON

I 2016 ga Grong Historielag ut min fortelling «Annæus Eriksen Myklevand – En ganske spesiell mann fra Grong» i et hefte på 50 sider. Der ga jeg et bredt bilde av ham, og skrev blant annet:

«Annæus var nok det mest spennende og fargerike medlemmet i vår slekt. Han var en svært oppfinnsom og initiativrik person som tydeligvis elsket å starte opp nye virksomheter. For eksempel skrev forfatteren Anton Fagerbakk at Annæus var en mangfoldig herremann. Han var redaktør, skribent, trykker, forlegger, medikamenthandler, brennevinshandler og legpredikant, tilsynelatende alt på samme tid.

Men, mye av det Annæus drev med fikk ganske kort levetid, og ga ikke alltid så mye av seg. Annæus var ikke helt stødig i det å holde seg innenfor lovens rammer. Han ble derfor dømt, bøtelagt og/eller fengslet mer enn én gang. Det ville neppe vært urimelig å kalle Annæus familiens sorte får.

Likevel, Annæus hadde også andre sider og kvaliteter, som ga fåret flere farger. Det fortelles at han var hjelpsom, aldri smålig og nærmest storslått når velstanden var der. Mange lånte penger av ham, som han aldri krevde tilbake.»

MANGE TILFELDIGHETER

Når jeg tenker tilbake på letingen etter bildet, må jeg kunne si at jeg var ganske smart ved bruken av Cannon-bildet. Han var på netthinnen da vi kom over bildet i Grong. Men at jeg fant helfigurbildet i Grong og beviset i Folldal, var flaks i høyeste potens!

At jeg tok tipset fra Caroline Juterud, er også noe en slektsforsker bør gjøre. Om jeg ikke hadde hatt flaksen, ville hennes tips vært redningen. Da hadde jeg riktignok kun sett en mindre god side av Annæus, som ikke hadde fortalt hele sannheten.

Bildedelingen verdi

Jeg glemmer ikke da jeg fikk et Facebook-varsel på mobilen, og til min store overraskelse så et bilde av min tipp Tippoldemor for første gang.

■ KNUT ARNE FISKE PEDERSEN

«Det er et nytt innlegg i 'Identifisering av personer på gamle bilder fra Rindal og Ø. Surnadal'», lød varslat. Beskjeden skulle vise seg å være et av høydepunktene i min slektsgranskning.

At det er verdifullt å være medlem i slike lokale Facebook-grupper er i alle fall helt sikkert, som i dette tilfellet fra området mellom fylkesgrensen i Møre og Romsdal og Trøndelag.

ANSIKT TIL NAVNENE

Etter hvert som jeg har drevet med slektsgranskning, har ønsket om å finne bilder av mine forfedre blitt stadig større.

Jeg har funnet mye informasjon om dem i kilder som folketellinger, kirkebøker og bygdebøker. Likevel, uansett hvor mange opplysninger man finner, kan et foto gi et bredere inntrykk av hvem personen var. Nysgjerrigheten på å få et ansikt til navnene gjorde at jakten i gamle fotoalbum begynte.

HVEM ER DE AVBILDEDE?

Jeg har vært så heldig å ha en bestefar som jeg deler samme interesse med. Han har gått gjennom gamle fotoalbum og skrevet ned navnene på de han visste hvem var. Likevel er det også mange av bildene som er fra før hans tid, spesielt et album med bilder tatt i Amerika.

Albumet tilhørte min tippoldemor, og flere av bildene var tatt på slutten av 1880-tallet. Her var det mange ukjente fotografier, men vi visste at de avbildede kunne være nære slektninger av mine tippoldeforeldre, ettersom de også utvandret til Amerika.

Når en vet hvem av sine forfedre man har bilde av, vet en samtidig hvem som mangler. For min del ble spørsmålet om det faktisk fantes bilder av personene som manglet, da det for mange i Norge ikke var vanlig

Tipp Tippoldemor Mari J. Grytbakk. Bildet var nytt for slekten, og til glede for utallige etterkommere. EIER: JOHANNE LØSET

med fotografering før utover 1900-tallet. Den bitre sannhet er at man ikke kommer langt i identifiseringen uten å snakke med noen som enten kjente personen eller har sett andre bilder av samme person.

NYTTEN AV FACEBOOK-GRUPPER

Finner man ukjente bilder i gamle album må de for all del ikke kastes, men heller gjøre et forsøk på å finne ut hvem som er på fotografiene. De avbildede har tross alt hatt et liv og betydd noe for noen. I tillegg finnes det

← Innlegg

Johanne Løset ► Identifisering av personer på gamle bilder fra Rindal og Ø.Surnadal

53 min · 🌐

...

Bildene av familien Grytbakk, som kom som et Facebook-innlegg, var samlet på én side i albumet. Oversiktlig og systematisk, i tillegg er navnene påskrevet.

FOTO: SKJERMDUMP

Noen som kjenner til disse. Er de i slekt?

med stor sannsynlighet enten nære eller fjerne slektninger av vedkommende. Kanskje er det også andre som er på utkikk etter et bilde av akkurat denne personen?

I den forbindelse, når det gjelder identifisering av personer på gamle fotografier, er blant annet Facebook et nyttig hjelpemiddel. Likevel går ikke identifiseringen av seg selv.

Først og fremst må noen ta initiativ til opprettelsen av en slik gruppe, som det finnes mange av rundt omkring i landet. Når dette er gjort, er det opp til medlemmene å bidra til at gruppen fungerer slik den er tiltenkt. Det

betyr at en må prøve å hjelpe andre som legger ut bilder, men også selv publisere ukjente fotografier. På den måten bidrar man både med identifisering og muliggjør identifisering. Like viktig er det å få mange medlemmer i gruppen, slik at potensialet for en oppklaring blir størst mulig.

Mange vil tenke at det mest naturlige er at slektninger kan ha bilder av våre felles forfedre liggende, men det er ikke gitt. Derfor er det viktig at vi deler gamle og ukjente fotografier med hverandre. Verdien av bildene blir langt høyere dersom man har navn på personene, eller i det minste har en anelse om hvem de kan være.

DET GLEDELIGE FACEBOOK-VARSLET

I januar 2021 fikk jeg det nevnte Facebook-varslet på mobilen. Innlegget var en helside med fire bilder fra et album som var avfotografert med mobilkamera. Ved første øyekast dro jeg ikke kjensel på de to øverste bildene, men de to nederste kjente jeg igjen. Det ene var av tippoldefar, mens det andre hadde jeg sett i albumet fra Amerika.

Det spesielle med disse bildene, som ble publisert på Facebook, var at de hadde navn påskrevet på selve fotografiene. I noen sekunder var jeg uforstående til hva jeg hadde sett, men skjønnte fort at de fire personene som var avbildet var i slekt, da alle hadde samme etternavn.

Dette identifiseringsarbeidet var enkelt, ettersom alle navnene var kjente for meg gjennom slektsforskningen. To av bildene var av tippoldefars bror og halvbror, samt ett av deres mor. Jeg hadde dermed fått et bilde av min tipp Tippoldemor, som ingen i slekten hadde sett før! Ingen kunne heller huske henne, ettersom hun døde i 1897. Det var en stor glede å endelig få et ansikt til navnet hennes.

I tillegg fikk jeg bekreftet hvordan tippoldefars bror og halvbror så ut, som vi hadde andre bilder av i våre album, takket være de påskrevne navnene i albumet i Facebook-innlegget. Bildet av halvbroren var det jeg kjente igjen.

Hva som var årsaken til at disse bildene var å finne i en annen persons album er noe uvisst. En grunn kan være at det var vanlig at folk byttet bilder med hverandre

Tippoldefar Ole O. Grytbakk.
EIER: JOHANNE LØSET

Tippoldefars bror,
Sverke O. Grytbakk. Bildet
hadde vi ikke sett før, og
personens navn var ukjent.
EIER: JOHANNE LØSET

Bildet var i Amerika-
albumet, men personens navn
var ukjent. EIER: JOHANNE LØSET

før i tiden, i tillegg var albumets første eier lærer i bygda. I egenskap av å være lærer, kjenner man naturlig nok til flere enn folk ellers gjorde.

BETYDNINGSFULL BILDEDELING

I ettertid har jeg tenkt over tilfældighetene som gjorde at jeg fikk identifisert disse slektningene. Bildene i albumet som ble lagt ut til identifisering, var strengt tatt allerede identifisert. Likevel var personene ukjente for posteren

av innlegget. Det viser hvor viktig det er å dele bilder, spesielt de som er så gamle at få eller ingen nålevende kan huske personene.

Vi er heldige som kan opprette lokale Facebook-grupper til identifiseringsarbeid. Den muligheten bør vi benytte oss av. Likedan bør vi delta aktivt, selv om en kanskje er overbevist om at ingen vet navnet. Det finnes alltid en mulighet for at noen vet, eller at man kan få ledetråder på hvem de avbildede på gamle bilder kan være.

Aftenposten
HISTORIE

Interessert i historie?

Aftenposten Historie gir deg norsk og internasjonal historie fra fjern og nær fortid.

aftenpostenhistorie.no/slekt

Formyes til kr 99/md. Ingen bindingstid.

Prøv for
1 krone

Kvinnesaks- forkjemperen

Etter at en journalist tok kontakt om min oldemor i forbindelse med 100-årsjubileet for kvinners stemmerett i Danmark i 2015, forsto jeg hvor verdsatt hun må ha vært. Reisen begynte med et 150 år gammelt bilde.

■ VIBEKE GARMANN EILERSGAARD JOHNSEN

Et bilde av ei søt jente med håret i en flette rundt hodet fant jeg i en koffert, blant brev og andre fotografier, etter min bestefar i 1998. Bildet viste Charlotte Eilersgaard, min bestefars mor, og var hennes konfirmasjonsbilde fra 1871.

I samme koffert lå et litt mer uklart bilde av en kvinne på et legitimasjonskort for foreningen for Venstrebladet i Danmark. Dette var også Charlotte. Det siste funnet var moro, for jeg syntes det var tøft at hun var politisk aktiv. På legitimasjonskortet står det «Hr. Charlotte Eilersgaard», med «Fru» skrevet over med penn eller blyant i etterkant – det fantes tydeligvis ikke kort med «fru» på den tiden.

Dette er konfirmasjonsbildet av Charlotte Eilersgaard som jeg fant i bestefars koffert. EIER: FAMILIEN

Videre sto det «Aarup avis, Middelfart», som var en avis som hun var redaktør for.

Min mor fortalte at Charlotte redigerte *Aarup Avis*. Den var eid av *Middelfart Avis*, som hennes mann, Julius Eilersgaard, hadde kjøpt i 1898. Legitimasjonen med bildet viste seg å være fra noen år senere, nærmere bestemt i 1905.

Jeg ville gjerne finne ut om hvordan denne unge jenta ble til den tøffe kvinnen som ble redaktør, noe som ikke var vanlig på den tiden.

POPULÆR I SIN TID

Min mor, Eileen Jill, født Eilersgaard, vokste opp i Danmark, og var veldig stolt av sin bestemor. Det var særlig fordi hun var aktiv i kampen for kvinners stemmerett, men også fordi hun var forfatterinne. Min mor ga meg alle Charlottes 20 bøker i 2004, da jeg studerte litteratur. Da jeg leste disse, syntes jeg de virket gammelmodige. Dette er ikke bøker som har blitt husket i ettertid, men de var populære da de kom ut.

Bare ved å søke navnet hennes på nettet, fant jeg at Charlotte fantes i mange litterære leksikon. Jeg kom også over en universitetsoppgave av Marianne Majgaard Jensen. Hun hadde brukt *Dansk Biografisk Leksikon*, vært i Middelfart Byarkiv, samt funnet stoff i *Husmoderens Blad* og *Middelfart Avis* fra 1922.

Hun skrev blant annet at Charlottes sympati alltid skal ha vært hos den undertrykte og forsømte part. Både hennes romaner og skuespill foregikk oftest i hjemmet til borgerskapet, og temaene var endringer i familielivet, som kvinnefrigjøringen ville føre med seg.

Charlottes synsvinkler var dobbelte, ble det hevdet. Hun ville at kvinner skulle få innflytelse og mulighet til å forsørge seg selv, samtidig som hun var opptatt av at de

skulle ta seg av sine barn når de var små. Dette er jo et kjent kvinndilemma, som jeg er stolt av at hun så. Hun så nok ikke for seg barnehageordningen som vi har i dag. Det ble hevdet at verkene var preget av å være debattinnlegg i datidens kvinnepolitiske diskusjoner.

BRASILIANSE
SLEKTNINGER

Etter 2005 ble det ikke mer arbeid med Charlotte på en stund. Noe skjedde derimot få år senere, da en journalist skrev til min mor. Han hadde blitt kontaktet av en kvinne i Brasil som prøvde å finne slektninger. Journalisten sørget for at min mor og den brasilianske kvinnen, som var lærer og het Lael Rodrigues Correa, kom i kontakt med hverandre.

Det viste seg at Correa var etterkommer av Charlottes bror, som bosatte seg i Brasil. Hun hadde samlet mye stoff om Charlotte, som hun sendte til oss. Dette var morsomt, og var materiale jeg selvsagt tok vare på.

GJENNOMBRUDDET

I 2014 tok en annen journalist kontakt. Han het Hans Jensen, og var fra Nørre Aaby ved Middelfart. Han ville skrive en artikkel og holde foredrag om Charlotte i forbindelse med 100-årsjubileet for kvinners stemmerett i Danmark, som skulle være året etter.

Ettersom han skulle komme til meg, måtte jeg finne frem gamle album, og flere bilder fra min bestefars nevnte koffert. Det ble en bevisstgjøring om hva slags bilder jeg hadde, og hvilken betydningsfull kvinne Charlotte var. Jensen ble værende i to dager, og skannet både album og gamle bilder. Han samlet også senere stoff fra Correa i Brasil, og fra mine fettere i Danmark.

Jeg har fått et stort materiale av Jensen, som er opplysninger fra mange arkiver og bøker. Han hadde blant annet sett i kirkebøker, folketellinger i Statens Arkiver, KVINFOs database (landets senter for kjønn og likestilling) og Dansk Demografisk database. Jensens artikkel om Charlotte kom ut i 2015 i årboken for lokal- og kulturhistorie på Nordvestfyn. Jeg fikk også tilsendt foredraget han holdt. En kan trygt si at han gjorde arbeidet med å skrive min egen artikkel om oldemor mye enklere.

STIFTET FAMILIE

Charlotte Eilersgaard ble født i 1858 og vokste opp i Hjørring med gode foreldre. Hun gikk på en lokal pikeskole, men fikk privatundervisning i språk ved siden

Legitimasjonskortet til
oldemor fra 1905, da hun var sjefredaktør i *Aarup Avis*.
«Fru» er skrevet over «Hr». EIER: FAMILIEN

av. Hun likte å skrive dikt, men moren ville få henne vekk fra slike forfatternykker. Da hun gikk ut av skolen etter konfirmasjonen fikk hun veldig gode karakterer. Det er da det nevnte bildet av henne som ung pike ble tatt.

Etter dette måtte Charlotte på tradisjonelt vis lære kunnskaper med henblikk på å bli en god kone for en kommende mann som kunne forsørge henne, som skikken var. Hun ble sammen med den unge typografen Julius Eilersgaard fra Aalborg. De giftet seg i 1878, da Charlotte var gravid. Julius ble forfremmet til redaksjonssekretær, så de hadde det godt økonomisk.

Etter bryllupet fikk de først sønnen Eiler. I 1880 kom Asger til verden, men han døde av kikhoste bare ett år gammel. I 1882 kom enda en sønn til verden, som også fikk navnet Asger. To år senere fulgte Sven, min bestefar. I 1886 fikk de det siste barnet, Signe.

I 1890-årene var både Charlotte og Julius politisk aktive i partiet Venstre i Aalborg. Hun deltog også i møder i Dansk Kvindesamfunds afdeling i samme by på denne tiden.

MOTTOK HYLLEST OG KRITIKK

Da barna ble større fikk Charlotte lyst til å dele sine kvinnesynspunkter med andre. Hun begynte å skrive, og kampen for likestilling ble for alvor skutt i gang. Skrive-lysten var stor. Bok etter bok fulgte. Hennes jevne og likefremme skrivemåte falt i smak hos leserne, ble det sagt. Hele tiden pirket hun borti urimeligheten i at menn og kvinner ikke var likeverdige på den politiske scenen.

Anmelderne hadde en tendens til å nedvurdere hennes arbeid, som de kalte amatørmessig og med altfor lite krutt til å kunne endre noe som helst på kjønnsrollemønsteret. Det så ikke ut til å hemme Charlotte, som fortsatte å gi ut bøker. Hun fikk også flere av sine verk omsatt til skuespill. Hennes første verk var *Ulige Kaar*, som hadde premiere i Aalborg i 1893.

Gertrud fra 1896 var blant Charlottes skuespill som ble satt opp på teatret.

EIER: GYLDENDAL

Charlotte og Julius med sine barn. Øverst fra venstre: Eiler, Asger, Sven og Signe. EIER: FAMILIEN

Charlotte hadde de rette forbindelsene. Dette har Hans Jensen funnet i ulike kilder, blant annet på Det Kongelige Bibliotek. Hun hadde mye brevveksling med forfatterkollegaer, forleggere, utgivere og teaterdirektører, med flere. De ble døråpnere for kunsten hennes. Senere ble flere av skuespillene oppført på teatre rundt om i Danmark.

Selv om hun opplevde publikumssuksess, fikk hun hard kritikk av anmelderne. Det virket som om avisene yndet å kritisere henne, noe som deriblant kan ha hatt med kvinnesaksperspektivet å gjøre. Det må likevel ha vært kvalitet å spore, ettersom flere av skuespillene også ble satt opp i utlandet, samt at flere land oversatte og ga ut bøkene hennes.

JOBDET FOR KVINNERS RETTIGHETER

I 1898 flyttet Charlotte og Julius til Middelfart, der hun hadde overtatt *Middelfart Avis*. Fra 1905 og frem til sin død var hun redaktør for *Aarup Avis*, som var en tilleggsavis til *Middelfart Avis*.

Hun ble hedret av Journalistforeningen i 1908. Etter det ble hun medlem av Foreningen af Venstreblade i Danmark. Det er der legitimasjonskortet kommer fra. I tillegg var hun engasjert i Dansk Røde Kors, hvor hun var president for den lokale kvinneavdelingen.

Dansk Kvindesamfund avdeling Middelfart ble stiftet i 1903. Det var især kvinnene fra «det gode borgerskap» som hadde overskudd til å få i gang foreningen. Charlotte ble formann, og 34 meldte seg inn det første året. Avdelingen jobbet for å få innført stemme- og valgrett til kvinner. Mange menn trodde ikke på at det skulle lykkes for kvinnene, og så på dette som en morsomhet.

Marianne Majgaard Jensen skrev i sin universitetsoppgave om Charlottes engasjement i internasjonalt valg-arbeid. Oldemor deltok blant annet i det internasjonale kvinnerådet i Berlin i 1904, og holdt også tale for 2000 tilhørere i Stockholm. Da valgretten for danske kvinner var vunnet i 1915, argumenterte Charlotte for at kvinner skulle gå inn i de eksisterende politiske partier og samarbeide med mennene. Hun uttalte at det ikke lenger

var bruk for Dansk Kvindesamfund, og la ned sitt formannsverv for Middelfartkretsen. Hun mottok en utnevnelse til æresmedlem av kretsen.

BORTGANG MED MYE OPPMERKSOMHET

Charlotte Eilersgaard skrev mye, solgte godt og ble populær. Hun var tydeligvis uhyre flittig på mange fronter. I tillegg til å være redaktør, forfatterinne og kvinnesakskvinne, skrev hun mange leserbrev og var aktiv i Røde Kors. Hun likte også å passe hus og hage i Middelfart, og var en god bestemor for sine barnebarn, fortalte min tante.

Engasjementet og det å stå opp mot kritiske røster har nok hatt sin pris. Hun ble syk og døde 9. mai 1922, 64 år gammel. Min mor, som ble født i 1924, møtte aldri sin bestemor. I avisenes arkiver sto det at det var stor deltakelse i begravelsen. Hun ble satt pris på og verdsatt i hele landet.

Politiken skrev: «Hun gjorde rede for sine Tanker med sin Sjæls Redelighed, sit varme Hjerter og ud fra sin minutiøse Erfaring. Hun havde et fint Øre for Replikken.» *Fyns Tidende*: «Alle som kom til at kende fru Eilersgaards på samme Tid rolige, men dog saa bestemte og personlighedsprægede Natur, vil savne hende, idet der var en egen Hygge og Tilforladelighed over Hende.»

Jeg er stolt over hvor kreativ oldemor var, og hvor mange saker hun engasjerte seg i. Hun må ha vært sterk, og også ha hatt en god støtte i ektemannen. Nå vet jeg mer om jenta på konfirmasjonsbildet i bestefars koffert, og hvordan hun ble som voksen. Det gir en god følelse.

KILDER

En stor takk til Hans Jensen som søkte rundt i mange arkiver.

- Avisarkivene til *Middelfart Avis*, *Middelfart Venstreblad*, *Politiken*, *Ekstrabladet*, *Bornholms Tidende*, *Fyns Tidende*, *Aarhus Stiftstidende*, *Aalborg Amtstidende*, *Aalborg Stiftstidende*, *Adresseavisen København*, *Assens Amts Avis*, *Kolding Folkeblad*, *Nationaltidende* og *Jyllands-Posten*.
- Kirkebøger, folketellinger i Statens Arkiver, KVINFOs database, Dansk Demografisk database, Middelfart Byarkiv, Det Kongelige Bibliotek, *Gyldendals Leksikon*, Dansk Litteratur, Danske Litteraturpriser og *Salmonsens Leksikon*.

Portrettmysteriet på stueveggen

Kvalitetssikring er en viktig del av slektsforskningen, men når det handler om identifisering av personer på gamle bilder, er det ikke alltid like enkelt. Det har jeg selv erfart, selv om jeg tror at brikkene har kommet på plass.

■ ROLF NYLEND

Under et slektsbesøk hos Bjula Marie Ulsletten på Nedre Rusten i Vågå i Gudbrandsdalen i fjor høst ble jeg oppmerksom på en samling av gamle, flotte portrett-fotografier på stueveggen hennes. Da jeg spurte hvem de var, svarte hun at hun ikke visste navnene deres, men at portrettene var kommet fra slektninger i Amerika.

To av hennes mors onkler, Jacob og Iver, utvandret fra Vågå på slutten av 1800-tallet. Når Jacob og Iver reiste, og hva som skjedde med dem over dammen, var Bjula imidlertid ikke kjent med. Jeg ble nysgjerrig på dette, og fikk lyst til å gjøre et forsøk på å finne ut hvem de avbildede på stueveggen var.

BETRAKTET BILDENE NØYE

Ved å se på portrettene ser man at de avbildede har på seg finklær, samt at de har vært hos en fotograf. De er likevel ikke tatt på samme tid.

Bildeformatet og fargetonen til bildene 1, 4, 5 og 6 (se nummereringen på bildet) kan tyde på at de ble tatt samtidig, og av samme fotograf. Bilde 2 og 3 har en lysere fargetone i bakgrunnen enn på de fire andre. De

to parene synes også å være relativt unge, muligens tatt i forbindelse med et bryllup? Kanskje ble dobbeltportrettene tatt før de andre? Personene på bilde 5 og 6 synes også å være litt eldre enn de andre.

Med dette som utgangspunkt gikk jeg i gang med å se på familiehistoriene til brødrene Jacob og Iver. Kanskje kunne deres livshistorier bidra til å fastslå identiteten til personene på bildene?

FORLOT HJEMPLASSEN

Folketellingene og kirkebøkene i Vågå viste meg at Jacob og Iver var de to yngste i en søskenflokk på fire, født og oppvokst på husmannsplassen Nedre Rusten under gården Nedre Bjørnstad i Vågå. Foreldrene deres var Johannes Jacobsen (1828–1913) og Gunhild Olsdatter (1836–1910).

Jacob var født i 1866 og Iver i 1874. Den eldste av søsknene, Ragnhild, døde i 1873 – bare 16 år gammel. Ole, som var nest eldst og født i 1859, lå følgelig an til å overta Nedre Rusten etter foreldrene. Det lå derfor i kortene at Jacob og Iver måtte forlate hjemstedet for å

Amerikansk kirkebok, trykket på norsk, viser at Jacob og Anna giftet seg i 1897. Deres navn står på de to nederste linjene.

ANNO 1897				ANNO 1898			
Veglebride.				Veglebride.			
No.	Bryllup.	Bryllupet av. (Hvite Side) (Hvite Side) (Hvite Side)	Bride.	Bryllupet av. (Hvite Side) (Hvite Side) (Hvite Side)	Bride.	Bryllupet av. (Hvite Side) (Hvite Side) (Hvite Side)	Bride.
16	16. Apr.	Jacob & Sorball	24	16. Apr. 1897	Halling	Anna	24
		Emma Tomsen	19	16. Apr. 1897	Halling	Anna	24
18	18. Juli	Emmanuel Bjørnsen	42	16. Apr. 1897	Halling	Anna	24
		Anna O. Kristiansen	33	16. Apr. 1897	Halling	Anna	24
29	29. Dec.	Jacob Rust	31	16. Apr. 1897	Halling	Anna	24
		Anna Rusten	31	16. Apr. 1897	Halling	Anna	24

FAKSMILE: FIRST LUTHERAN CHURCH

De seks portrettfotografiene på stueveggen, som jeg ønsket å finne ut av hvem kunne være. EIER: BJULA MARIE ULSLETTEN

tjene til livets opphold. Etter hvert valgte de som nevnt, i likhet med mange andre nordmenn på den tiden, å emigrere til USA.

JACOBS LIV I AMERIKA

La oss først se hvordan det gikk med Jacob. Han ble konfirmert i Vågå i 1880, der han fikk «meget godt» av presten, som det står i kirkeboken. Han ble registrert som utflyttet fra Vågå 28. april 1884, 18 år gammel, med Amerika som reisemål. Han ankom New York 21. juni med båten City of Montreal. Den amerikanske folketellingen for 1885 viser at Jacob bodde i Olmsted County i Minnesota. Senere flyttet han til Nord-Dakota.

Amerikanske lutheranske kirkebøker, som er trykket i norsk språkdrakt og tilgjengelig blant annet i slekts-

programmet Ancestry, viser at Jacob giftet seg i desember 1897 i Starkweather i Nord-Dakota med Anna Thorsdatter fra Hestehagen i Vågå. Hun hadde emigrert fra hjemlandet i 1885.

Jacob, som ble amerikansk statsborger i 1902, etablerte seg som bonde i Warwick i Nord-Dakota. Her brukte han navnet Jacob Rust. Lokale landeierkart viser at eiendommen i 1910 var på 160 acres, altså rundt 647 mål. Ifølge kirkebøkene i Crary i Nord-Dakota fikk Jacob og Anna barna Julius Theodore i 1898 og Anne Josephine i 1902. De viser også at Jacob døde 79 år gammel i 1945. Anna døde året før.

Sønnen Julius Theodore jobbet på foreldrenes gård i 1920 og 1930. Han giftet seg med Faye Martin i 1937. De fikk døtrene Shirley Ann i 1938 og Glenda Rae i 1945. Shirley har jeg ikke funnet opplysninger om etter

Iver og Maris bryllupsbilde fra 1908, som jeg fant på Ancestry. EIER: KTESOMER66/ANCESTRY

Nedre Rusten i Vågå, barndomshjemmet til Jacob og Iver. Bildet er tatt i fjor høst. FOTO: ROLF NYLEND

1956. Hun gikk da på Doyon High School i Nord-Dakota, mens Glenda Rae er gift og bor i Fargo i Nord-Dakota. Julius Theodore døde som pensjonert bonde og enkemann i 1988.

Datteren Anne Josephine var i 1930 lærer på en skole i Nord-Dakota. Hun og ektemannen, Hubert Mathias Thelen, synes å ha vært barnløse. De bodde på samme gård som Jacob og Anna etter at de giftet seg i 1929. Anne Josephine døde i 1987 etter å ha vært enke i to år.

Denne sammenfatningen viser at Jacob og Anna har få nålevende etterkommere i Amerika. Det kan kanskje forklare hvorfor jeg ikke har funnet bilder av dem i amerikanske slektsdatabaser, noe som kunne ha bidratt til å avklare om noen i Jacobs familie er blant de avbildede på stueveggen i Vågå.

HVA MED IVER?

Jeg begynte deretter å finne ut mer om Jacobs bror, Iver. Kanskje kunne jeg da få noen flere svar? Iver emigrerte 24 år gammel til Amerika i 1898, 14 år etter sin bror. Han ankom New York med båten Germanic 20. mai, og yrket hans var oppgitt som skredder. Han hadde 20 kroner i kontanter og skulle, ifølge innreiseprotokollen, møte broren Jacob i Eau Claire i Wisconsin.

Ifølge den amerikanske folketellingen for 1900 bodde Iver hos Jacobs familie i Odessa i Nord-Dakota, der han jobbet som gårdsarbeider på storebrorens gård. Han søkte amerikansk statsborgerskap i 1902, og fikk det innvilget sju år senere. At det tok tid skyldtes at amerikanske myndigheter på den tiden krevde at nybyggere måtte ha bodd i Amerika i minst fem år, og at de kunne snakke engelsk. I amerikanske dokumenter er det for øvrig

brukt ulike navn på Iver, der etternavnet blant annet har vært Rust, Rustun, Rustin og Ruston.

Iver giftet seg i januar 1908 i Starkweather i Nord-Dakota med tre år yngre Mari Olsdatter fra Skolemesterstuen i Vågå, som emigrerte i 1897. Hun har også blitt nevnt med flere ulike navn i amerikanske dokumenter.

I 1910 hadde de en gård på cirka 647 mål i Minco Township i Nord-Dakota. Kirkeboken i Warwick i samme delstat viser at Iver døde 25. november 1914, bare 38 år gammel. Enken Mari, som ikke giftet seg igjen, gikk bort 76 år gammel i 1953. De fikk tre barn, samt sju barnebarn. De har derfor mange nålevende etterkommere.

PÅ SPOR AV EN LØSNING

Familiebilder som en av Ivers etterkommere har lagt ut på nevnte Ancestry, viser hvordan Iver, Mari og de tre barna så ut. Disse bildene skulle vise seg å bli nøkkelen i personidentifiseringen på bildene i Vågå. Bryllupsbildet til Iver og Mari fra 1908 viser at det er de som er avbildet på bilde 3 på stueveggen, i tillegg er ingen av deres etterkommere blant de avbildede, da de ikke ligner på barna deres jeg fant på Ancestry. Det beviser dermed indirekte at personene på de fem andre bildene må tilhøre Jacobs familie.

Kort tid etter vårt besøk hos Bjula i fjor høst, tok hun bildene ut av rammene på stueveggen. Der sto det at bildene 1, 4, 5 og 6 var tatt i 20 South Paulina Street i Chicago. Et kjapt søk på nettet viste at Howe Photo Studio lå på denne adressen tidlig på 1900-tallet. Bildeformatet og fargetonene på de fire bildene kan tyde på at de var tatt på samme tid, som min antakelse som nevnt også var fra starten av. Bilde 2 er tatt i Devils

Lake i Nord-Dakota, mens bilde 3 er overraskende nok tatt i Bergen hos Thor Fotografisk Atelier i Markeveien 13.

Med tanke på det som sto på portrettene i Vågå, bildene funnet på Ancestry og informasjonen jeg hadde funnet om brødrene, begynte dermed ting å falle på plass.

Det synes rimelig å anta at det unge paret på bilde 2 er Jacob og kona Anna, muligens tatt i forbindelse med deres bryllup i 1897. I så fall er dette det eldste bildet av de seks på stueveggen. Bilde 3 av Iver og Mari må være tatt før de emigrerte. Den unge kvinnen på bilde 4 er trolig Jacob og Annas datter, Anne Josephine, født i 1902. Bilde 5 og 6 må være noe eldre utgaver av Anna og Jacob, sammenlignet med dobbeltportrettet av dem på bilde 2.

SØNN ELLER SVIGERSØNN?

Spørsmålet er hvem som er avbildet på bilde 1. Enten må det være Jacob og Annas sønn, Julius Theodore, eller svigersønnen Hubert Mathias Thelen. Bjula har påpekt at ansiktsstrekkene til mannen på bildet ikke likner på andre Rusten-familiemedlemmer, og antyder at det kanskje er Anne Josephines mann. Jeg kan være enig i synspunktene hennes, men finner det samtidig litt rart om Jacob har sendt bilder til slekten i Norge av sin familie bortsett fra sin egen sønn.

For å avklare hvem som er på dette bildet ble flere ting undersøkt. Personbeskrivelsene på de militære registreringskortene fra andre verdenskrig fra 1942 ga

Er dette samme person? Det ene bildet er fra stueveggen og det andre er et barndomsbilde av Julius, der han står ved siden av søsteren sin. Bildet er beskåret for å kunne se detaljer og likheter bedre. EIER: BJULA MARIE ULSLETTEN

ingen hjelp til identifiseringen. Der er Julius Theodore beskrevet slik: Høyde 185 centimeter, vekt 75 kilo, blå øyne, brun hårfarge og rødlig ansiktsfarge. Hubert Mathias har nesten lik beskrivelse: Høyde 172 centimeter, vekt 75 kilo, blå øyne, brunt hår og lys ansiktsfarge.

Jeg fikk også tilsendt et barnebilde fra Bjula av Anne Josephine og Julius Theodore, trolig fra rundt 1910. Er gutten på bildet det samme som mannen på bilde 1 på stueveggen? Det er selvsagt vanskelig å fastslå, særlig da skjegget skjuler en del av ansiktet. Med litt velvilje kan det se ut som om hårsveisen er gjenkjennelig, selv om midtskillet har flyttet på seg og det har vært et hårtap i voksen alder. Jeg synes likevel at ørene, øyebrynene og nesen er påfallende like.

Det ble også prøvd fargeleggingsfunksjonen i slektsprogrammet MyHeritage på bildet i stueveggen og bilder av Julius' datter, Shirley, i voksen og ung alder for å sjekke ut likheten. Mulig de lignet noe, men det er vanskelig å si. Bildene av henne er fra *Doyon High School Book* i 1956, funnet på Ancestry.

Søk etter bilder av svogeren Hubert Mathias og hans familie på nettet har så langt gitt negativt resultat. Jeg har imidlertid nylig etablert kontakt med etterkommere av hans søster i USA. De sitter på gamle familiebilder. Forhåpentligvis vil et endelig svar komme da. Samtidig er jeg nokså sikker på at mannen på bildet i Vågå er av Jacob og Annas sønn, Julius Theodore. Det høres veldig merkelig ut hvis han er utelatt, ettersom søsteren hans er med på bildene.

TIDKREVENDE OG INTERESSANT

Arbeidet har bidratt til sikker identifikasjon av personene på ett av de seks bildene på stueveggen i Vågå. I tillegg er personidentifiseringen på fire av de andre bildene sannsynliggjort med stor grad av sikkerhet. Hvem personen på bilde 1 er har jeg ikke klart å fastslå enda, selv om jeg har en sterk mistanke.

Denne type arbeid er interessant, men tidkrevende, og garanterer – som i dette tilfellet – ikke alltid sikre svar på alle spørsmål en sitter med. Likevel har arbeidet med dette prosjektet vist meg at det er mulig å hente mye ny informasjon ved kreativ bruk av bilder og genealogiske datakilder.

KILDER

- Ancestry.co.uk. Bilder og slektsopplysninger.
- Bjula Marie Ulsletten. Personlige opplysninger og bilder.
- Census (folketellingene) for 1885, 1900, 1910, 1920, 1930 og 1940.
- Digitalarkivet: Folketellingene for 1865, 1875 og 1891.
- Digitalarkivet: Kirkebøker i Vågå.
- First Lutheran Church (kirkebøker) fra Crary og Warwick i Nord-Dakota.
- MyHeritage. Fargelegging av svart-hvitt-bilder.
- New York Passenger Lists.
- North Dakota Naturalization Index.
- U.S. Indexed Land Ownership Maps (landeierkart), 1860–1918, Warwick og Minco Township i Nord-Dakota.
- U.S. World War II Draft Cards Young Men, 1940–47.

Den dristige østerdølingen

Fengsling, ekspedisjon og far til minst 14 barn med flere kvinner. Det er ikke rart at et tilsendt fotografi fra Statsarkivet i Oslo av min tippoldefar gjorde et stort inntrykk.

■ CHRISTOFFER ROSSING

Min farfar har alltid visst hvem hans farfar var, men dette var kun basert på hva som har stått i fødselspapirene til hans far. Farfar hadde aldri sett et bilde av sin farfar engang, så det ville vært en stor glede for ham å kunne se hvordan han så ut.

Dette bildet av min tippoldefar fikk jeg tilsendt av Statsarkivet i Oslo, og er også det eneste fotografiet jeg har av ham.

EIER: ARKIVVERKET

Det hele startet i 2016 med et søk på Digitalarkivet på min tippoldefars navn, Peder Henriksen Rossing. Gjennom dette søket fant jeg ut at han hadde vært fengslet i Botsfengslet i Kristiania (Oslo) noen år før han traff min tippoldemor. Det eneste problemet var at papirene ikke var skannet enda. Jeg tok derfor kontakt med Statsarkivet i Oslo for å høre om de kunne sende papirene. Det kunne de, og etter et par uker fikk jeg papirene på e-post.

EN UMIDDELBAR LIKHET

I tillegg til diverse dokumenter, fikk jeg til min store overraskelse også et bilde av min tippoldefar, som ble tatt samme dag som han ble løslatt fra fengslet. Med stor glede skrev jeg ut bildet og viste det til faren min. Den første reaksjonen jeg fikk var: «Du ligner på ham fra nesen og opp.» Dette var på mange måter en bekreftelse på at det var riktig person.

Etter noen dager dro jeg til farfar med en kopi av bildet som han kunne få. Han ble veldig glad for at jeg hadde funnet et fotografi av hans farfar, men han kunne ikke la være å le da jeg fortalte at bildet ble tatt i forbindelse med løslatelsen fra Botsfengslet.

Farfar mente også at det skal henge et bilde av min tippoldefar på veggen i Folkets Hus i Oslo, men dette har vi dessverre aldri fått bekreftet.

UVISST FØDESTED

Peder ble født 25. august 1867 som eldste av ti barn av Henrik Pettersen Rossing fra Tolga i Østerdalen og Oline Jensdatter Graneng fra Tynset. Mitt problem var at dåpen var helt umulig å finne.

I diverse kilder står fødestedet hans oppført som flere forskjellige steder, blant annet Tolga, Trondheim og Hede

i Sverige. Dåpen hans finnes ikke i Norge, da søk på Digitalarkivet ikke finner noe. Jeg har også sett igjennom kirkebøker i Hede sokn, uten å finne noe svar der heller. Det jeg vet er at han vokste opp i Tolga sammen med foreldrene og søsknene sine.

10. juni 1883 konfirmeres han i Os kirke i Tolga. Der står Sverige som fødested, noe som leder mer til at han mest sannsynlig ble døpt i Hede sokn, men at det kanskje ikke er ført inn i kirkeboken der.

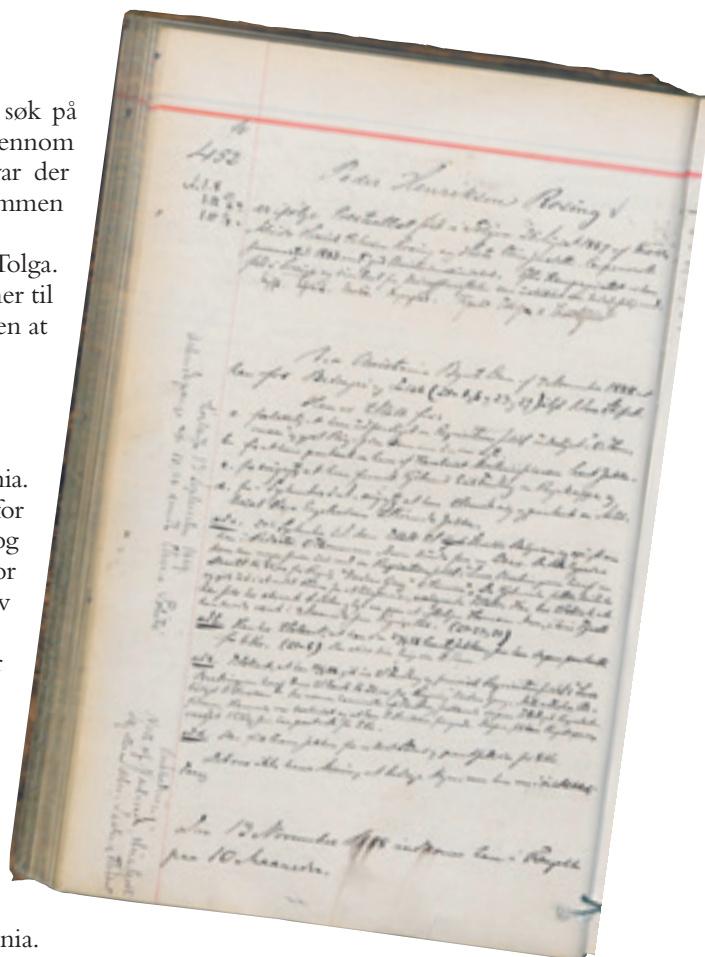
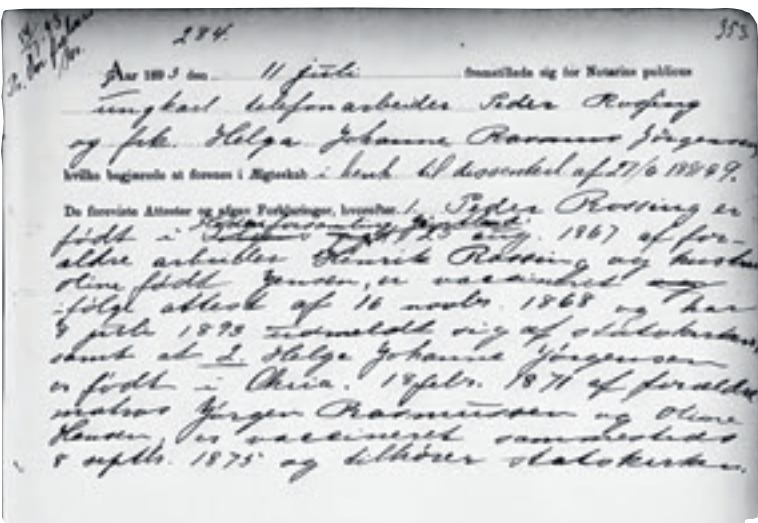
FENGSLING OG GIFTERMÅL

I 1886 forlot tippoldefar Tolga og flyttet til Kristiania. Han fikk etter hvert arbeid som regningsbud for *Værdens Gang* (VG), men han levde i trange kår og måtte ty til ulovligheter. Peder skal ha utgitt seg for å være andre personer, samt ha lånt ytterklær av folk han kjente for å pantsette disse mot betaling.

Det er dette som gjorde at han i november 1888 ble dømt til ti måneders fengsel for bedrageri og falskhet. I papirene fra Botsfengslet står det at han etter endt fengselsstraff skal ha hatt et ønske om å dra til Frankrike for å melde seg inn i hæren der. Ut ifra hvordan det står skrevet i disse papirene, ble ikke dette noe av.

I 1890 hadde Peder fått losji hos Madame Haave i Vognmannsgata 14 på Vaterland i Kristiania. Hun var min tippoldemor, og det var her han møtte min tippoldemor, Helga. Han meldte seg ut av statskirken 8. juli 1893 for å gifte seg borgerlig. Bryllupet fant sted tre dager senere, og de ble fortsatt boende hos Madame Haave.

Utdrag av skilsmissemødet
til Peder og Helga. FAKSIMILE: ARKIVVERKET

Et av dokumentene
fra Botsfengslet som jeg fikk tilsendt.

FAKSIMILE: ARKIVVERKET

DÅRLIG FORSØRGER FOR BARN

Ekteskapet holdt bare i ti år, da de tok ut separasjon i mai 1902. Ved Helgas nye ekteskap kom det frem at ekteskapet med Peder ble opphørt ved Kristiania forhørsrett 27. januar 1903, og de var da offisielt skilt. Jeg tok kontakt med Statsarkivet i Oslo og fikk tilsendt skilsmissemødet, hvor det kom frem at Peder skal ha vært en dårlig forsørger og brukt penger på alkohol og andre kvinner.

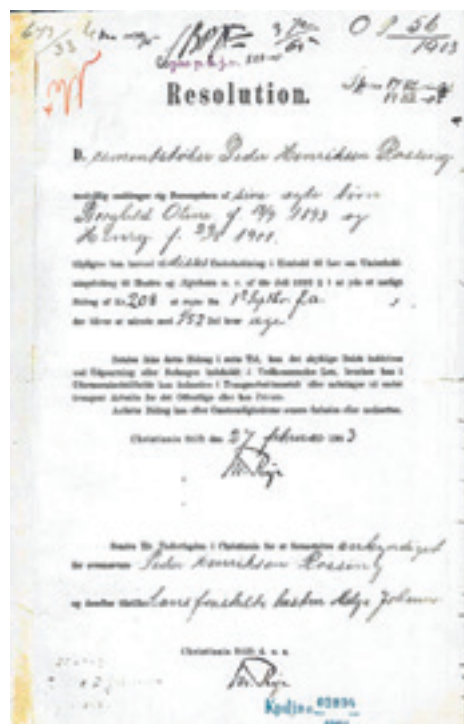
Siden de ble skilt og fikk barn sammen, tenkte jeg at det også må ha vært en barnebidragssak. Etter å ha sendt en forespørsel til Statsarkivet i Oslo om dette, fikk jeg etter hvert bekreftet at jeg hadde rett. Det fantes en barnebidragssak, der Peder betalte underholdningsbidrag for to av barna, Borghild og Henry.

I tillegg til å ha vært regningsbud for VG, har Peder også hatt jobb som telefonarbeider, elektriker ved sporvei, rørlegger og sementstøper. Han var blant annet med på å bygge det som den gang var det nye jernbanesporet mellom Bryn og Grorud i Kristiania i 1903. Tippoldefar var også med på en ekspedisjon til Svalbard fra august 1906 til juli 1907.

Utdrag av Peders artikkel i Nordlys om ekspedisjonen.

FAKSIMILE: NASJONALBIBLIOTEKET

Barnebidragssaksdokumentet som jeg fikk tilsendt, som viser at Peder betalte underholdningsbidrag for to av barna.

OVERVINTRINGSEKSPEDISJON TIL SVALBARD

Ved å søke «P H Rosing» på Nasjonalbibliotekets sider fant jeg ut at han i løpet av 1907 hadde skrevet en lang artikkel for regionavisen *Nordlys* i Tromsø om en overvintringsekspedisjon til Svalbard. Artikkelen var delt opp i flere seksjoner og sto i flere utgaver av avisen, fra 10. juli til 28. august 1907.

I stedet for å lese gjennom alle avisene, søkte jeg etter overvintringsekspedisjonen på Google. Der fant jeg nettsiden til Vågemot Miniforlag, som hadde samlet opp flere minner skrevet ned av personer. Tippoldefars skriverier sto i heftet *Utenfor lov og rett: Beretninger fra Advent City 1905–1907*. Jeg bestilte den og fikk den i postkassen etter en uke. På den måten fikk jeg en større oversikt over tekstene til Peder.

Tippoldefar, som skulle jobbe for «Det bergensk-engelske kompani», dro sammen med 54 andre på ekspedisjonen. 3. august 1906 forlot dampskipet *Ivanhoe* Trondheim og satte kursen mot Advent City. På turen nordover passerte de blant annet Sandnessjøen og Tromsø. Sistnevnte by var siste stoppested før Svalbard, og herfra tok de med seg forsyninger som skulle til Advent City. 7. september var de fremme ved landsbyen på Svalbard.

Sjefen for kompaniet var Mr. Muschamp fra England, som skal ha vært en ufyselig mann og ingen god sjef. I løpet av det året som tippoldefar var på Svalbard, skal arbeiderne ha streiket flere ganger. Det ble også oppført et klubblokale som ble brukt som en restaurant i 1906. Muschamp hadde rekvirert 1,5 fat rom, 640 flasker whisky og 14 000 flasker øl som skulle selges her. Ølet alene kostet

0,55 øre pr. flaske. Arbeiderne fikk hver fredag utbetalt mellom 5–15 kroner, alt ettersom hvor flinke de var til å drikke. Problemet var at pengene man fikk, måtte bli brukt opp og være tilbake i kassen innen neste fredag.

Den første streiken foregikk i to dager mens *Ivanhoe* lå ankert på Peder ankom Advent City. Arbeiderne truet med å reise hjem til fastlandet med dampskipet hvis ikke forholdene ble bedre. Mr. Muschamp måtte derfor skrive under på en spiseseddel, slik at det skulle bli en endring. Så fort *Ivanhoe* dro, ble likevel tilstanden straks forverret og provianten ble dårligere. De kunne dermed ikke true med å dra uansett hvordan forholdene var.

30. juni 1907 forlot tippoldefar og de andre arbeiderne Advent City med dampskipet *Daggry*. De satte kursen mot Tromsø, der det skulle avholdes en voldrettsdomstol mot Mr. Muschamp. Her var Peder arbeidernes talsmann. Sjefen slapp derimot straff.

MANGE BARN, MANGE KVINNER

Tippoldefar skal ha fått hele 14 barn med seks ulike kvinner, men om det er flere er en stor gåte. Med min tippoldemor fikk han sju barn, født mellom 1893 og 1903. Nummer sju var Bjarne Johan, min oldefar, som kom til verden bare noen dager etter skilsmissen.

Som tidligere nevnt brukte Peder penger på andre kvinner under ekteskapet med Helga. Dette resulterte i en sønn, født i 1899, som han fikk med en hotellpike. Sønnen var en stor overraskelse, men etter et søk på Digitalarkivet fant jeg ut at Peder ikke hadde oppgitt

Rossing som etternavn. Han sto som ugift og brukte kun Henriksen.

I skilsmissepapirene kommer det frem at han i tiden etter separasjonen flere ganger hadde hatt samleie med den ugifte kvinnen Julie Kristine Aronsen. De fikk en sønn, født i 1903, som kom bare noen måneder etter min oldefar. Peder ble fengslet i fem dager i Kristiania Distriktsfengsel for denne forbrytelsen.

I 1905 flyttet tippoldefar til Trondheim, der også to av brødrene bodde. Det gikk ikke lang tid før Peder ble far igjen. Samme år fikk han en datter med Karen Odine Larsen. Hun var fra Tveit utenfor Kristiansand, og de må ha møttes der mens han arbeidet. Hun flyttet også opp til Trondheim, men hvorfor vites ikke.

På veien tilbake fra ekspedisjonen til Svalbard ble Peder værende i Tromsø en periode. Her møtte han Anna Louise Olsen. Etter at han hadde dratt tilbake til Trondheim, fødte hun en sønn i 1908, der Peder sto oppført som far – igjen.

GIFTET SEG PÅ NY

Tilbake i Trondheim møtte han 23 år yngre Johanne Eline Witsø, som han i august 1930 giftet seg med i Melhus kirke. Før giftermålet fikk de derimot tre døtre mellom 1918 og 1926.

Det er godt mulig at han var far til enda flere, da det er en periode mellom 1908 og 1918 som er usikker. Med tanke på at han har brukt falskt navn tidligere, kan det hende at dette har forekommet flere ganger. Det eneste jeg vet om denne perioden er at han bodde i Trondheim og Strinda.

Alle barna jeg har funnet hittil, fant jeg ved å lete i kirkebøker og folketellinger på Digitalarkivet. Jeg brukte også slektsprogrammet FamilySearch.

GRAVLAGT ALENE

Peders død tok det lang tid å finne i kildene. Ettersom Johanne lå begravd alene på Melhus kirkegård trodde jeg at han hadde stukket av. Etter utallige søk på Nasjonalbibliotekets sider, der navnet hans ble skrevet på flere forskjellige måter, fant jeg til slutt dødsannonansen hans i april 2020. Der sto det at han døde på Melhus 3. april 1952, men hvorfor han ikke ligger begravd sammen med Johanne har jeg ikke funnet ut av.

Selv om jeg visste litt om tippoldefar fra før av, hjalp det tilsendte bildet av ham meg med å lete videre gjennom livet hans. Som nevnt tidligere vet jeg i hvert fall hvor litt av utseendet mitt stammer fra etter å ha sett bildet. Jeg skulle for øvrig gjerne ønsket at jeg hadde hatt flere fotografier av ham, da et fengselsbilde føles litt utilgivelig.

KILDER

- Digitalarkivet: Borgerlig vigsel, Oslo byfogd: 1892–93 (s. 352b–353a).
- Digitalarkivet: Fangeprotokoll, Botsfengslet i Kristiania: 1888–89 (s. 98).
- Digitalarkivet: Folketelling 1900 for Kristiania.
- Digitalarkivet: Folketelling 1920 for Strinda.
- Digitalarkivet: Kirkebøker for Sør-Trøndelag: 1912–33.
- Digitalarkivet: Kommunal folketelling 1901 for Kristiania.
- FamilySearch.
- Nasjonalbiblioteket. Mange «Nordlys»-søketreff.
- Statsarkivet i Oslo: Papirer angående skilsmisse, Botsfengslet og barnebidrag.
- Vågemot Miniforlag. *Utenfor lov og rett: Beretninger fra Advent City 1905–1907*. 2020.

Melhus i 1952, samme sted og år som tippoldefar gikk bort.

EIER: NASJONALBIBLIOTEKET

Brukerforum løste bildegåter

Det finnes mange måter å identifisere personer i gamle album på, deriblant via brukerforum. Gode råd sørget for at jeg nå har fått identifisert min oldemor. I tillegg fikk jeg tilsendt et fotografi av oldefar, som et mer tilfeldig resultat av et innlegg jeg skrev.

■ ARNE-STEN CHRISTIANSEN

Jeg visste lite om mine oldeforeldre, ettersom alle besteforeldrene døde før jeg kom til. Årsaken er blant annet at mine foreldre var godt voksne da de giftet seg, og fikk sitt eneste barn i 1954. Dels skyldes det at noen av besteforeldrene fikk et relativt kort liv. Farmor døde noen måneder etter fars fødsel i Chicago i 1904. Farfar ble en gammel mann, men døde tre år før jeg ble født. Fars stemor gikk bort i 1932. Mormor fikk kreft og døde i 1928, mens morfar sovnet inn i 1939.

Sånn som mange andre, har også jeg arvet en god del gamle fotografier som viser personer i slekten. Jeg har derimot ikke oversikt over hvem alle de avbildede er, noe sikkert flere kjenner seg igjen i. Kanskje hadde jeg bilder av noen av oldeforeldrene uten å vite det?

På min mors side hadde jeg en del kunnskap om slekten min, mens på farssiden var det derimot svært magert. Det er hans grein denne artikkelen skal handle om, hvor jeg vil gjøre rede for hvordan jeg fikk identifisert to av mine oldeforeldre, nærmere bestemt fars farmor og morfar.

OLDEMORS FREMSTÅENDE SLEKT

Jeg begynner med fars farmor. Hun het frem til hun giftet seg Maren Kristine Grønneberg, og kom fra en fremstående slekt i Vestfold. Gjennom min slektsgransking har jeg funnet ut at både faren og farfaren hennes hadde vært lensmann i den tidligere kommunen Brunlanes, som i dag er en del av Larvik.

Faren til oldemor, Fredrik Ludvig Grønneberg, var en tid også divisjonssjef ved kystverket. Han var med på å gi fullmakt til den som skulle representere området i grunnlovsforsamlingen på Eidsvoll. Det ble hans bror, Anders Hansen Grønneberg. Faren deres, Hans Andersson

EIER FAMILIEN

Bildet som viste seg å være min oldemor, Maren Kristine Olsen.

▲ Oldemor var portnerkone i bygården til fotograf Carl Christian Wischmann, som holdt til i Stortingsgaten 4. Bildet er fra 1892, «Wischmann fotograf» står det på skiltet i øverste etasje.

FOTO: UKJENT / OSLO MUSEUM

► Trolig er dette en av min farfars brødre, som bodde på samme adresse som sin mor.

EIER: FAMILIEN

Grønneberg, ser ut til å ha vært en ganske velrenommert lensmann.

Moren til oldemor kom fra en offisersslekt i Buskerud. Hun het Ingeborg Kristine Breda, og var bare halvparten så gammel som sin tilkommende da hun ble tippoldefars tredje kone. Hun erstattet da sin søster, som de oppkalte min oldemor etter. I parallelle greiner til oldemors slekt er det mange som har satt spor etter seg i norsk historie. Min grein har derimot vært mer anonym. Det kan mulig skyldes at Maren Kristine ble gift under sin stand. Hennes mann gikk det ikke så godt med i livet. Hun døde i 1887, 70 år gammel, mens hun bodde på Sagbanken Fattighus i Kristiania.

PORTNERKONE HOS FOTOGRAF

I folketellingen for 1875 ser jeg at Maren Kristine er omtalt som enken Maren Olsen, som hun het etter at hun giftet seg. Det står at hun var portnerkone i Stortingsgaten 4 i Kristiania (Oslo). Da jeg søkte opp denne adressen, oppdaget jeg noe svært interessant. Der bodde nemlig også fotograf Carl Christian Wischmann med sin familie. Dette navnet hadde jeg sett før, da firmanavnet hans sto på to av portrettene jeg hadde arvet. Han eide bygården og hadde sitt atelier der.

På nettet leste jeg at han levde fra 1819–1894, og var

Arkivbladet med miniatyrbilder der jeg fant igjen bildet av min oldemor. Hun var navngitt som «Maren kone». FAKSIMILE: NASJONALBIBLIOTEKET

en av Danmark og Norges første portrettfotografer. Han var daguerreotypist i Århus før han kom til Norge. Fotografen holdt først til i Stavanger, før han kom til Kristiania i 1853.

Da jeg oppdaget navnet hans på adressen, skjønte jeg at et av bildene jeg hadde fra den fotografen kunne være min oldemor. Men var det mulig å bli mer sikker?

SPORET OPP SAMME BILDE

Jeg er en ivrig bruker av Digitalarkivets brukerforum. Der etterlyste jeg noen som hadde kunnskap om fotografen, noe jeg fikk et kjapt svar på. Vedkommende kunne fortelle at det fantes arkivblad med miniatyrer av portretter som Wischmann hadde fotografert.

Min oppfatning har vært at disse portrettene på den tiden ble brukt som visittkort. Noen av bildene var tilgjengelige digitalt, men min informant mente at jeg hadde lite håp om å finne min oldemor som bare var en portnerkone, da Wischmann i utgangspunktet portretterte prominente folk. Det var likevel med stor spenning jeg lette gjennom portrettene på nett. Fotografen kunne jo kanskje ha tatt et bilde av portnerkona i bygården sin?

Plutselig dukket et av bildene mine opp. Under bildet var det ikke skrevet etternavn slik som med de fleste andre, men derimot «Maren kone». Det var fulltreff. Da fikk jeg en bekreftelse på at den avbildede faktisk var min oldemor, som jeg hadde håpet på.

Det hører med til fortellingen at jeg la bildet av henne ut på slektsforskningsnettstedet Geni.com. Etter en tid dukket bildet av henne også opp som en av hennes kusiner, som hadde samme for- og pikenavn. Hun var derimot gift Lange. Først etter mye strev, fikk jeg den som hadde publisert bildet på denne profilen til å fjerne det. Senere kom bildet av den rette Maren Kristine Lange på plass, og det var nok en betydelig mer standsmessig figur.

INGEN LØSNING

Jeg hadde også et annet portrett liggende tatt av samme fotograf. Der er det avbildet en yngre mann, men det fant jeg ikke i oversikten som oldemor var. Jeg har siden vært på Nasjonalbiblioteket på Solli plass i Oslo, og lett gjennom alt de har av Wischmanns bilder, uten å lykkes med å finne ut av hvem den unge mannen var.

Både min farfar og to av hans brødre er registrert på samme adresse som deres mor i folketellingen for 1875. Mine bilder av farfar er alle fra hans eldre år, men jeg synes ikke jeg kan se likheten mellom ham og den unge, portretterte mannen. Jeg tipper dette er en av hans brødre, altså en av min fars onkler.

I dag er bildene etter fotografen tilgjengelige digitalt på Nasjonalbibliotekets nettsider. Søker man «Wischmann», kommer det opp mange av disse portrett-visittkortene. Ikke få av dem er uidentifiserte personer, men flere står oppgitt med navn, blant annet Ivar Aasen og Erik Werenskiold.

JAKTEN PÅ USA-SLEKTEN

Maren Kristine var mor til min farfar, Adolf Syver Christiansen, som emigrerte til USA i 1885. Seks år senere giftet han seg med Waldine Rosalie Hansdatter Larsen i Chicago. Hun var født i Drammen, og var datter av skredder Hans Larsen fra Våle i Vestfold og hans andre kone, Anne Kristine.

Familien, inkludert Waldine Rosalie som barn, utvandret til USA i 1872. Deres opphold i landet ble kortvarig da Anne Kristine døde i Chicago etter kort tid. Alle Hans Larsens barn fra de to første ekteskapene, unntatt ett, ble likevel amerikanere. Tilbake i Norge giftet han seg en tredje gang, og fikk flere barn. I alt ble Hans far hele 16 ganger.

Jeg ønsket svært gjerne å finne frem til den amerikanske slektsgreinen. En ledetråd i jakten på dem ble et brev skrevet fra USA til min far. Det inneholdt mange litt

Dette bildet fikk jeg tilsendt av min slektning Stein Eriksen, som er etterkommer av Hans Larsens kone, Thea, i hans tredje og siste ekteskap. Bildet viser ekteparet og barna. Hans, min oldefar, sitter til høyre. EIER: SILLE SOLBERG

spesielle navn. Jeg startet en ettersøking i Digitalarkivets brukerforum, og på den måten kom jeg i kontakt med en del amerikanske slektninger. Jeg har hatt mer direkte kommunikasjon med noen av dem. Der var jeg blant annet nysgjerrig på om de kunne ha et bilde av Hans Larsen eller kanskje også av min farmor. Det hadde de ikke.

Heldigvis så en norsk etterkommer fra Hans' siste ekteskap tråden i brukerforumet. Denne delen av slekten hadde jeg ingen kjennskap til. Slektningen kontaktet meg og spurte om jeg hadde bilde av oldefar. Da jeg forklarte at jeg ikke hadde det, sendte han meg et familiebilde av ham sammen med hans siste kone og deres barn. Dermed hadde jeg bilder av to av mine oldeforeldre!

HAR JEG BILDE AV FARMOR?

Jeg vet dessverre ikke om jeg har bilder av min kjødelige farmor, Waldine Rosalie, som døde kort etter at hun ga liv til min far i Chicago. Etter henne har jeg bare et ur med inskripsjon og et album med mange portretter, der de fleste er tatt i USA – men selvfølgelig ingen navn.

Etter at jeg fant frem til hennes amerikanske slekt, har jeg riktignok fått identifisert noen. Kanskje kan et av bildene av de unge kvinnene være henne selv? Det er fortsatt flere bilder å finne ut av, men håpet om å klare det er svinnende.

Likevel, takket være Digitalarkivets brukerforum har jeg fått identifisert to av mine oldeforeldre. At tråder i slike slektsforum kan løse gåter, er det dermed ingen tvil om. Forhåpentligvis får jeg svar på flere bilder etter hvert. ■ ■

Lyst til å bli med på dugnaden?

Har du tenkt til å gå i dine forfedres fotspor i sommer? Hvis du har lyst til å ta bilder av gravminner, kan du gjerne laste disse opp i den populære og dugnadsbaserte Gravminnebasen!

■ KNUST S. SØRHUSBAKKEN

Takket være dugnaden, som pågår landet rundt, er i dag cirka 3000 gravplasser, 3,2 millioner gravminner og 2,6 millioner fotografier mulig å finne i databasen pr. nå.

EN DEL AV VÅR KULTURARV

Gravminnebasen er basert på frivillighet og er bygget opp av dugnadsinnsats over mange år. Målet er å dokumentere viktige kulturminner og hjelpe deg med å finne fødsels- og dødsdatoen til dine forfedre og stedet hvor de er gravlagt.

Flere hundre gravminner forsvinner hvert år, noen på grunn av plassmangel, andre fordi de er blitt gamle og

Einar Johannessen, gravminneleder i Slekt og Data Nord-Trøndelag, fotograferer. FOTO: PER HERSTAD

ødelagte. I tillegg kommer det også til nye graver årlig, slik at det alltid er behov for ny fotografering. Gravminnebasen bidrar til at viktige kilder om enkeltmennesker blir bevart for ettertiden.

BEHOV FOR FOTOGRAFERING

Har du lyst til å bidra slik at databasen blir enda større og bedre? Du kan bidra med bilder av gravminner, legge til en eller flere nye graver eller foreslå endringer. Du kan gjøre dette enkelt via våre nettsider.

Rundt om i landet er det behov for fotografering av gravplasser. Hvis du ønsker å fotografere hele gravplasser, er det fint om du avtaler med gravminnelederen i ditt lokallag. Kontaktinformasjonen deres finner du på våre nettsider.

Du kan også kontakte koordinatorleder gravminner, Petter Svindland, på e-posten hans gravreg@va.slektogdata.no. Han kan henvise deg videre til rette kontaktperson i ditt distrikt.

FOTOTIPS TIL GRAVMINNER

Når du fotograferer gravminner, er det en fordel om du gjør det i overskyet vær – unngå skarpt sollys og lavt motlys. Husk å ta bildet mest mulig foran gravsteinen, slik at fokuset er tydelig. Prøv å hindre at det blir refleksjoner fra gravminnet, spesielt på steiner med blank overflate.

Ta gjerne flere bilder av hver stein, slik at du kan plukke ut det bildet som blir best. Bruk et kamera med god oppløsning, slik at teksten kan leses godt. Mobiltelefon kan også brukes. Flere fototips finner du på våre nettsider. ■ ■

Trivelig landsmøte

Helgen 2.–3. april gjennomførte Slekt og Data sitt 21. landsmøte. Over 100 personer var til stede, og bidro i engasjert debatt og hyggelig sosialt samvær i hovedstaden.

■ KNUST S. SØRHUSBAKKEN

Det var svært gledelig å samles til et tradisjonelt landsmøte igjen, med tid til prat, interessante foredrag og viktige saker som skulle behandles.

Etter vedtektsendring på landsmøtet, skal landsstyret nå kun bestå av leder og styremedlemmer, og ikke lenger ha varamedlemmer.

Styrets oppgave er å forvalte og lede organisasjonen i samsvar med formålet.

PLANENE FREMOVER

Landsstyrets viktigste saker fremover er å følge opp det nye planverket som ble vedtatt på landsmøtet. Både strategiplan, tiltaksplan, kommunikasjonsplan og IT- og digitaliseringsplan ble vedtatt.

Styret skal arbeide for å utvikle gode tilbud for medlemmene våre, økt synlighet både mot medlemmer og publikum, men også mot samarbeidspartnere og offentlige

instanser. Det blir også viktig for landsstyret å jobbe med organisasjonsbygging og utvikling.

Det største prosjektet man skal jobbe med i perioden er ny kildeportal. Slekt og Data jobber for å gjøre slektsforskning enklere for medlemmene. For å gjøre dette ønsker vi å utvikle en tjeneste (kildeportal), slik at medlemmer og andre interessenter på en enkel måte kan finne gode kilder. Kildeportalen skal styrke Slekt og Datas posisjon som førstevalget for engasjement innen slektsforskning i Norge, slik at medlemsmassen øker og samarbeidet med sentrale forvaltere av kulturalrsvkilder styrkes.

KOMITEER

Valg- og kontrollkomité ble også valgt på landsmøtet.

KONTROLLKOMITÉ: Leder Tone E. Moseid (Vestfold), medlem Bernt Bull (Oslo/Akershus), samt varamedlemmene Laila Lanes (Nord) og Jan Fredrik Sagdahl (Sør-Trøndelag).

En engasjert gjeng på over 100 deltok på landsmøtet første helgen i april. ALLE FOTO: KNUST S. SØRHUSBAKKEN / SLEKT OG DATA

Slekt og Datas største satsing i årene som kommer er å utvikle gode digitale tjenester, så det blir lettere for medlemmene å finne kilder, sa generalsekretær Lina Bjelland Myrvoll i sin tale om organisasjonens planer.

VALGKOMITÉ: Leder Morten A. Thorvaldsen (Vestfold), medlemmene Gunn Gjervoldstad (Vest-Agder) og Trygg Jakola (Nord), samt varamedlemmene Even Karlsen (Aust-Agder), Hilde Wedde (Buskerud), og Cathrine Apelseeth-Aanensen (Østfold).

HEDERSPRISER

På landsmøtet deles som alltid Slekt og Datas nasjonale hederspris ut til personer som har gjort en ekstraordinær innsats til fordel for organisasjonen. I år fikk disse tre velfortjent pris:

Anne Schiøtz

Anne Schiøtz var Slekt og Datas generalsekretær fra 2015–2021. Hun fikk prisen fordi organisasjonen under hennes ledelse har vært gjennom en rivende utvikling, blant annet med finansiering og etablering av ny profildesign, flere nye digitale driftssystemer, ny og forbedret gravminnebase, nytt Slektsforum, samt igangsatte svært populære webinarer, med mer.

Hun har vitalisert organisasjonen og skapt gehør for slektsforskningens betydning for bevaring av kulturføret, noe som også har ført til at Slekt og Data fra 2020 fikk statsstøtte for det viktige arbeidet vi gjør. Schiøtz' arbeid har vært et betydelig bidrag til å fremme slektsforskningens anerkjennelse langt utover hva som kunne forventes gjennom arbeidsforholdet.

Landsstyret 2022–24 (distriktslaget i parentes): Øverst fra venstre: Jonny Lyngstad (Møre og Romsdal), Per-Ove Uthaug (Hordaland), Viggo Eide (Salten) og Frode Dyrdal (Rogaland). Nederst fra venstre: Liv Birgit Christensen (Oslo/Akershus), Bente Nordhagen (Nord), Brit Hauge (Vest-Agder), Heidi Ringsrød (Hedmark) og Sissel Marit Bue (Oslo/Akershus).

Trygg Jakola

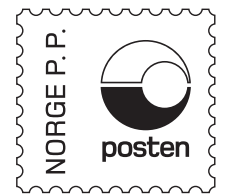
Trygg Jakola ble tildelt prisen for initiativet til å etablere et formelt samarbeid mellom Norske kveners forbund og Slekt og Data, og for den rollen han har hatt i samarbeidsgruppen. Jakola har vært «primus motor» i de aktivitetene og tiltakene som samarbeidsgruppen har bidratt med, et arbeid med nedslagsfelt for hele organisasjonen og for etterkommere av kvenner over hele landet.

Hans arbeid har bidratt til at mange slektsinteresserte har fått kunnskap om sine kvenske aner og stolthet over sin opprinnelse.

Otto Jørgensen

Otto Jørgensen fikk prisen for en kjempejobb nasjonalt for slektsprogrammet Brothers Keeper (BK), som han har vært sjef for i Norge siden 1990-tallet. Han har holdt utallige BK-kurs og leder BKs brukergruppe i Slekt og Data Oslo/Akershus med månedlige møter, noe han har gjort i en årrekke. Han er også til stede på Slektskafeen og Slektsforskerdagen i Oslo.

Brukerhåndboken «F1» (på PC-en) for BK er Jørgensens «verk». Han har stått for oversettelse slik at slektsprogrammet ble mer brukervennlig og tilpasset norske og svenske forhold. Når brukere av BK i Norge kommer med forslag og ideer, tar Jørgensen dette opp med produsenten i USA. Det er hans ære at Brothers Keeper stadig er under utvikling og tilpasset norske krav. ■ ■

Returadresse:
Slekt og Data
Øvre Slottsgate 2B
NO-0157 Oslo

BEST
PÅ SLEKT- OG
HISTORIEBØKER
PRIS OG
KVALITET

LAGE SLEKTSBOK?

VI HJELPER DEG FRA MANUS TIL FERDIG BOK

BOKDESIGN

- › Formgivning
- › Design av omslag
- › Bildebehandling

TRYKK

- › Stivbind og mykbind
- › Høy kvalitet
- › Frakt inkludert

BEHOV FOR STØRRE OPPLAG?

VI DESIGNER OG TRYKKER OGSÅ BØKER I STØRRE OPPLAG
FOR PRIVATE, ORGANISASJONER OG FORLAG TIL
MEGET KONKURRANSEDYKTIGE PRISER

*Ta kontakt for et uforpliktende
tilbud eller en samtale
om din neste utgivelse!*

**Interface
Media**

www.interfacemedia.no/boker